

УКРАЇНА: вплив COVID-19 на економіку і суспільство

(бачення постпандемічного розвитку у 2020-2024 рр.
очима експертів та молоді)

КОНСЕНСУС-ПРОГНОЗ

№52

ДЕПАРТАМЕНТ
СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ
ТА МАКРОЕКОНОМІЧНОГО
ПРОГНОЗУВАННЯ

Серпень 2020

МІНІСТЕРСТВО
РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ,
ТОРГІВЛІ ТА СІЛЬСЬКОГО
ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

У відповідь на ситуацію, викликану пандемією COVID-19, Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України разом з Представництвом ЮНІСЕФ в Україні підготувало черговий тематичний випуск Консенсус-прогнозу.

Консенсус-прогноз підготовлено з метою висвітлення консенсусного бачення майбутніх тенденцій та об'єктивної оцінки ризиків та викликів, які постали як перед світовою економікою, так і перед економікою України внаслідок світової рецесії та введення в Україні обмежувальних заходів під час боротьби з пандемією гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2 (далі – COVID-19). Інноваційність даного випуску полягає у тому, що у публікації надається консенсусне бачення розвитку країни очима молоді та його зіставлення з експертними оцінками.

Публікація «Консенсус-прогноз» – періодичне видання Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, яке готується департаментом стратегічного планування та макроекономічного прогнозування, головною метою діяльності якого є вироблення рекомендацій для реалізації економічної політики, спрямованої на забезпечення стабільного й збалансованого економічного зростання, та макроекономічне прогнозування можливих сценаріїв розвитку країни.

Консенсус-прогноз – це усереднені значення основних прогнозних показників економічного розвитку України, які розраховані як медіана на основі експертних оцінок учасників опитування провідних фахівців у сфері макроаналізу та прогнозування та наукової молоді. Вперше цей випуск містить як консенсусне бачення тенденцій постпандемічного розвитку очима експертів та молоді, так і зіставлення їх оціночних суджень.

Публікація стане у нагоді урядовцям, фахівцям центральних та місцевих органів виконавчої влади, науковцям, представникам громадських організацій, усім, кого цікавлять питання соціально-економічного розвитку країни, макроекономічного прогнозування.

Публікація підготовлена та виготовлена за підтримки Представництва Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні. Думки, висловлені в публікації, є позицією авторів і не обов'язково відображають політики та погляди ЮНІСЕФ.

При використанні матеріалів посилання на джерело обов'язкове.

ЗМІСТ

СТАН СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ	5
КОНСЕНСУС ПРОГНОЗ НА 2020-2024 РОКИ	10
ПРОГНОЗ ОКРЕМИХ ПОКАЗНИКІВ ОРГАНІЗАЦІЙ НА 2020-2021 РОКИ ДЛЯ УКРАЇНИ	12
РЕЗУЛЬТАТИ АНКЕТНОГО ОПИТУВАННЯ	13
ВПЛИВ COVID-19 НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ ТА МОЖЛИВІСТЬ ДРУГОЇ ХВИЛІ	14
ПОСТПАНДЕМІЧНИЙ МАЙБУТНІЙ РОЗВИТОК СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ ТА ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	22
ПРОЦЕСИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ У ПОСТПАНДЕМІЧНИЙ ПЕРІОД	27
ОЦІНКА РИЗИКІВ / ЯВИЩ НА 2020-2024 РОКИ	34
ЗОВНІШНІ РИЗИКИ / ЯВИЩА	35
ВНУТРІШНІ РИЗИКИ / ЯВИЩА	39
ДОДАТКИ	44
КОНСЕНСУС-ПРОГНОЗ НА 2020-2021 РОКИ	45
КОНСЕНСУС-ПРОГНОЗ НА 2022-2024 РОКИ	47
МЕТОДОЛОГІЧНІ ПОЯСНЕННЯ ДО ТАБЛИЦЬ	49

Консенсус-прогноз розраховано на базі матеріалів, наданих у липні 2020 р. експертами Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, Міністерства фінансів України, ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України», Державного науково-дослідного інституту інформатизації та моделювання економіки, Інституту еволюційної економіки, Інституту демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України, Інституту досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки імені Г.М. Доброва НАН України, Інституту економічних досліджень та політичних консультацій, Міжнародного центру перспективних досліджень, Ради підприємців при КМУ, Інвестиційної банківської компанії ICU, Dragon Capital, CASE Україна, АТ «УКРСИББАНК» тощо.

Звертаємо увагу на те, що всі прогнозні показники, надані учасниками опитування, не є офіційними прогнозами установ, а лише експертними оцінками фахівців.

До випуску увійшли результати аналізу додаткового опитування молоді. Матеріали надали понад 70 студентів та аспірантів вищих навчальних закладів України: Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана, Київського національного торговельно-економічного університету (КНТЕУ), Київського політехнічного інституту ім. Ігоря Сікорського, Українського гуманітарного інституту, Інституту еволюційної економіки (ІЕЕ), Міжнародного університету фінансів.

Ми висловлюємо щирі подяку всім спеціалістам, які брали участь у цій роботі, всім студентам, аспірантам та викладачам, які висловили бажання долучитися до процесу прийняття державних управлінських рішень.

Мінекономіки та ЮНІСЕФ спільно започаткували ініціативу «Синергія знань, досвіду та креативності заради майбутнього», яка має на меті забезпечити участь молоді, яка несе в собі, перш за все, інноваційний та творчий потенціал (креативна та активна частина населення – завдання 8.6 ЦСР 8), у досягненні ЦСР¹. В рамках завдання щодо підвищення ступеню участі молодого покоління в соціально-економічному розвитку держави студентам, аспірантам та молодим вченим було надано можливість долучитися до процесів

макроекономічного прогнозування, стратегічного планування та моніторингу національного розвитку. До участі в консенсус-семінарах та формуванні консенсус-прогнозу розвитку України було залучено наукову молоддь: студентів та аспірантів провідних національних університетів та закладів вищої освіти. Основні питання, що обговорювалися під час розроблення консенсус-прогнозу: бачення напрямів розвитку до 2024 року, аналіз поточної ситуації та бачення перспектив, оцінка ризиків, макроекономічний прогноз основних тенденцій з використанням сценарних підходів та з урахуванням впливу COVID-19 тощо. Рекомендації молоді були враховані при розробленні проекту Державної програми стимулювання економіки для подолання негативних наслідків, спричинених обмежувальними заходами щодо запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19) на 2020-2022 роки.

¹ До спільної з ЮНІСЕФ в Україні ініціативи «Синергія знань, досвіду та креативності заради майбутнього» долучалися проактивні, креативні та неабайдужі молоді люди з досвідом роботи над досягненням Україною Цілей сталого розвитку (ЦСР), а саме: понад 50 представників молоді із 6 закладів вищої освіти України: Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Київського національного торговельно-економічного університету, Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана, Українського гуманітарного інституту, Міжнародного університету фінансів, Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» тощо тощо.

СТАН СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

У 2020 році одним з головних чинників впливу на економічні процеси виявився фактор розповсюдження пандемії COVID-19.

У відповідь на пандемію COVID-19 відбулись суттєві зміни у життєдіяльності багатьох держав світу, у тому числі і в Україні. Так, було запроваджено надзвичайний стан в цілому в країнах або в окремих регіонах чи сферах; майже у всіх країнах запроваджено санітарно-епідеміологічні заходи (карантинні зони, перевірка температури, скасування масових заходів, закриття навчальних та культурно-розважальних закладів); встановлено обмеження виїзду/в'їзду до країн та пересування всередині країн; посилено роль державного управління в надзвичайних умовах; встановлені обмеження трудової діяльності; введені нові дистанційні форми праці та освіти.

Такі безпрецедентні кроки спричинили уповільнення економічного розвитку у країнах світу, у т.ч. ЄС.

ДОВІДКОВО

За підсумками I кварталу ВВП країн Єврозони через кризу впав на 3,6% (сезонно-скоригований показник до IV кварталу 2019 року), замість прогнозованих раніше 3,8% і зростання на 0,0% в останні 3 місяці 2019 року. Падіння ВВП відбулося і в порівнянні до I кварталу 2019 року. Зокрема, таке падіння ВВП Австрії становило 2,6%, Іспанії – 5,2%, Франції – 5,3%, Італія – 5,3%.

Не стала виключенням і Україна, де за підсумками I кварталу сезонноскориговане падіння ВВП до попереднього кварталу склало 0,7%, а падіння квартал до відповідного кварталу – 1,3%. Але найбільших втрат вітчизняна економіка зазнала у II кварталі. За попередніми оцінками Мінекономіки падіння ВВП до II кварталу 2019 року склало 11% (при прогнозованих 14%).

ДОВІДКОВО

За даними Євростату в II кварталі 2020 року зменшення обсягу ВВП порівняно з відповідним періодом 2019 року в Німеччині становило 11,7%, Іспанії – 22,1%, Франції – 19,3%, Австрії – 12,8%, Литві – 3,8%. За попередніми даними Міністерства торгівлі США економіка США в II кварталі 2020 року впала на 32,9% в перерахунку на річні темпи.

Найбільш важким у II кварталі був квітень – період максимально жорстких карантинних заходів. Проте, наступне пом'якшення

Рис. 1. Зміна ВВП в Україні та країнах ЄС, до відповідного періоду попереднього року, %

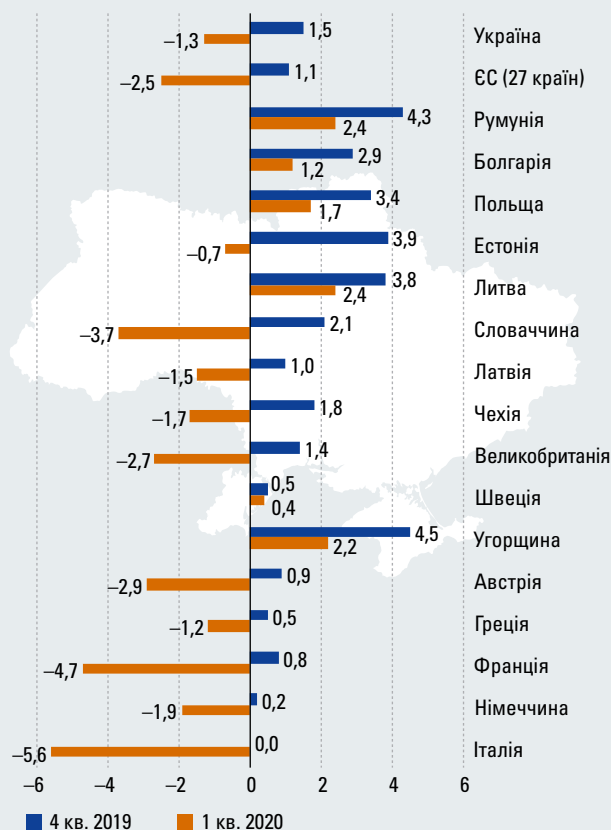
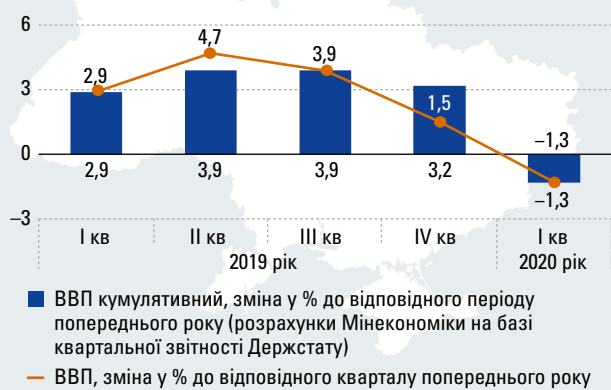

Рис. 2. Зміна ВВП в Україні, до відповідного періоду попереднього року, %

карантинних обмежень як в Україні, так і по всьому світі сприяло поступовому відновленню ділової активності. За даними НБУ індекс очікувань ділової активності вже у червні 2020 року становив 45,5 п. порівняно з 29,9 п. у квітні 2020 року (рекордно низьким рівнем) та 45,8 п. у березні 2020 року. Відповідно з травня ми маємо зменшення глибини падіння більшості видів економічної діяльності.

Так, якщо:

- у промисловості падіння виробництва у квітні 2020 року до квітня 2019 року становило 16,2%, то вже у травні – на 12,2% та у червні – на 5,6% відповідно;
- у сфері вантажних перевезень:
 - вантажообіг у квітні скоротився на 27,2%, то вже у травні – на 26% та у червні – на 18,3% відповідно;
 - пасажирообіг у квітні скоротився на 95,9%, то вже у травні – на 92,3% та у червні – на 72% відповідно;
- у будівництві – падіння обсягів виконаних робіт у квітні становило 16%, то вже у травні – на 2,6%, у червні – зростання на 0,1% відповідно.

В цілому упродовж січня-червня серед основних секторів економіки відбулося зростання лише обсягу обороту роздрібною торгівлі – на 3,0% (зростання на 10,5% у січні-червні 2019 року). Водночас інші види економічної діяльності показали скорочення: сільське господарство – на 18,7% (зростання на 5,8% у січні-червні 2019 року); обсяг вантажообігу – на 19,6% (зростання на 3,4% відповідно), обсяг пасажирообігу – на 55,9% (зростання на 3,0% відповідно), оптовий товарооборот – на 0,5% (падіння на 0,2% відповідно); промислове виробництво – на 8,3% (зростання на 1,3% відповідно); будівництво – на 5,5% (зростання на 25,3% у січні-червні 2019 року).

Як наслідок, падіння ВВП за I півріччя за оцінками Мінекономіки становить 6,5% (прогнозувалось 8,1%).

Динаміка внутрішніх цін у 2020 році, не зважаючи на період певної невизначеності в настроях суб'єктів господарювання, пов'язаної із карантинном, в цілому більшою мірою є нижчою ніж за останні роки. Тимчасове зниження попиту внаслідок карантинних обмежень економічної діяльності (особливо щодо торгівлі) за умови збереження потенціалу пропозиції товарів та послуг, що мають необхідність відносно швидкої реалізації, переважно обмежувало зростання споживчих цін, за виключенням точкових позицій у продуктах харчування.

Рис. 3. Споживчі ціни, %

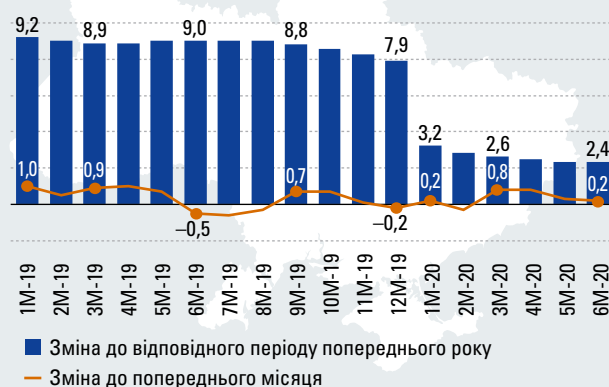

Рис. 4. Зміна роздрібною торгівлі та реальної зарплатної плати, до відповідного періоду попереднього року, %

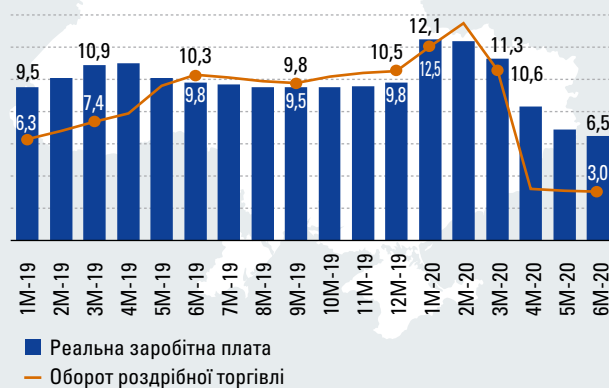

Рис. 5. Безробітне населення

ДОВІДКОВО

У червні 2020 року у річному розрахунку ціни на споживчому ринку зросли на 2,4% (на 1,7% – у травні 2020 року). Ціни в промисловості у червні 2020 року були нижчими за минулорічні на 4,6% у річному розрахунку («мінус» 5,1% у травні 2020 року).

Відповідно до динаміки виробництва, рухалась і заробітна плата. Проте, на відміну від виробництва, лише у квітні порівняно із квітнем 2019 року мало місце незначне реальне падіння заробітної плати. У травні-червні 2020 року в умовах послаблення карантинних заходів та поступового відновлення роботи галузей продовжилося відновлення зростання реальної заробітної плати як порівняно з квітнем-травнем 2020 року (на 0,8% та 9,5%), так і порівняно з травнем-червнем 2019 року (на 1,4% та 4,8% відповідно). Загалом середньомісячна номінальна заробітна плата штатних працівників за січень-червень 2020 року становила 10 928 грн, реально зросла – на 6,5%. Саме збереження позитивної динаміки заробітної плати та відповідно споживчого попиту населення пом'якшило негативний ефект від раптової «карантинної зупинки» економіки.

Також, в світі та в Україні упродовж періоду карантину спостерігалось зростання безробіття. Частина компаній, проводила скорочення працівників або відправляла у відпустку за власний рахунок.

ДОВІДКОВО

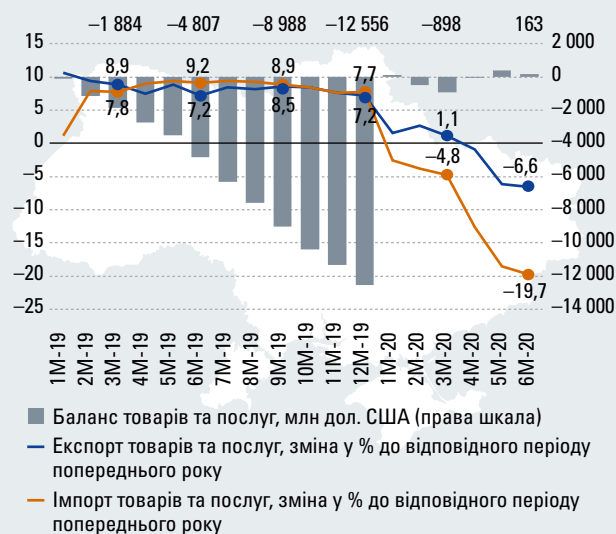
За даними ДСЗ статус безробітного у січні – червні 2020 року отримали 829,4 тис. осіб, з них 324,1 тис. осіб отримало цей статус з 12.03.2020 до 30.06.2020.

При цьому вже у червні чисельність безробітних почала скорочуватись порівняно із травнем та квітнем. Загалом це є сезонним явищем, і те, що в цьому році воно не порушилось, свідчить про поступове повернення економіки до «звичного» порядку справ.

Вплив пандемії COVID-19 позначився і на обсягах зовнішньої торгівлі. При цьому за відсутності суттєвих коливань курсу імпорту зазнав більших втрат ніж експорт.

Загалом, у січні-червні 2020 року експорт товарів та послуг продемонстрував негативну динаміку, зменшившись у вартісному вимірі, за попередніми даними НБУ, на 6,6%, чого не спостерігалось, починаючи з січня 2017 року (за виключенням січня-квітня та січня-травня 2020 року). Починаючи з початку року, продовжується скорочення експорту товарів до країн ЄС – на 17% (питома вага в загальному обсязі експорту товарів – 33,2%).

Рис. 6. Зовнішня торгівля

Вартісні обсяги імпорту товарів та послуг (за попередніми даними НБУ) зменшились на 19,7% порівняно з січнем-червнем 2019 року. При цьому, вартісні обсяги імпорту товарів з країн ЄС зменшились на 11,4% (питома вага в загальному обсязі імпорту товарів – 40,5%). Сальдо торгівлі товарами та послугами у січні-червні 2020 року становило «плюс» 163 млн дол. США (за попередніми даними НБУ).

Серед компонентів попиту в I кварталі 2020 року найбільшого падіння зазнали інвестиції. При цьому скоротились дві компоненти – і валове нагромадження основного капіталу (на 21,4% порівняно з I кварталом 2019 року) і зміна запасів матеріальних оборотних коштів (на 142,2 млрд грн відповідно). «Раптова зупинка на карантин» в Україні та світі викликала не лише очікуване логічне скорочення інвестування в умовах непередбачуваності подій, але й перебої в постачанні ряду товарів, що виснажило запаси.

Україна, як і інші країни світу, зазнає відчутного негативного впливу як світової пандемії та, відповідно, скорочення світового попиту, так і карантинних заходів, запроваджених всередині країни.

ОСНОВНІ МАКРОЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ ЗА 2013-2019 РОКИ¹

Показники	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Національні рахунки, млрд грн							
Номінальний ВВП	1 465,2	1 586,9	1 988,5	2 385,4	2 983,9	3 560,6	3 974,6
Споживання	1 329,6	1430,0	1 723,6	2 032,3	2 618,1	3 209,3	3 785, 1
Валове нагромадження	270,9	212,6	316,8	518,2	595,2	661,8	500,6
Чистий експорт товарів та нефакторних послуг	-135,3	-55,6	-51,9	-165,2	-229,4	-310,5	-311,2
Індекс, %, річна зміна							
Реальний ВВП	0	-6,6	-9,8	2,4	2,5	3,4	3,2
Споживання	5,2	-6,2	-15,2	2,0	8,4	7,1	8,1
Валове нагромадження основного капіталу	-8,4	-24,0	-9,2	20,4	16,1	16,6	14,2
Експорт товарів та послуг	-8,1	-14,2	-13,2	-1,8	3,8	-1,3	6,7
Імпорт товарів та послуг	-3,5	-22,1	-16,7	9,3	12,6	3,0	6,3
Випуск окремих секторів економіки, %, річна зміна							
Сільське господарство	13,6	2,2	-4,8	6,3	-2,2	8,2	1,4
Промислове виробництво	-4,3	-10,1	-12,3	4,0	1,1	3,0	-0,5
Інфляція, індекс (%)							
Індекс споживчих цін (середній за рік)	99,7	112,1	148,7	113,9	114,4	110,9	107,9
грудень до грудня попереднього року	100,5	124,9	143,3	112,4	113,7	109,8	104,1
Індекс цін виробників промислової продукції (середній за рік)	99,9	117,1	136,0	120,5	126,4	117,4	104,1
грудень до грудня попереднього року	101,7	131,8	125,4	135,7	116,5	114,2	92,6
Зовнішній сектор, млрд дол. США							
Рахунок поточних операцій	-18,3	-4,6	-0,2	-3,5	-2,4	-4,4	-4,2
Обсяг експорту товарів та послуг	78,7	65,4	47,9	46,0	53,9	59,1	63,4
Обсяг імпорту товарів та послуг	-95,7	-70,0	-49,6	-52,5	-62,7	-70,5	-76,0
Фінансовий рахунок	-20,3	9,1	-0,6	-4,7	-5,0	-7,5	-10,2
Прямі іноземні інвестиції (притік)	4,1	0,3	-0,4	3,8	3,7	4,5	5,2
Валові міжнародні резерви НБУ (на кінець періоду)	20,4	7,5	13,3	15,5	18,8	20,8	25,3
Обмінний курс, грн/дол. США							
Середній	7,99	11,89	21,84	25,55	26,60	27,20	25,85
На кінець періоду	7,99	15,77	24,00	27,19	28,07	27,70	23,69
Державні фінанси, млрд грн							
Доходи зведеного бюджету	435,6 ²	456,1	652,0	782,9	1 017,0	1 184,3	1 289,8
Видатки зведеного бюджету	493,9 ²	528,1	682,9	837,7	1 059,1	1 252,1	1 377,1
Сальдо зведеного бюджету	-58,3 ²	-72,0	-30,9	-54,8	-42,1	-67,8	-87,2
Державний борг (прямий та гарантований)	584,8	1 100,8	1 572,2	1 929,8	2 141,8	2 168,4	1 998,3
Соціальні показники							
Рівень безробіття (за методологією МОП), у % до робочої сили віком 15-70 років	7,3	9,3	9,1	9,3	9,5	8,8	8,2
Середньомісячна заробітна плата працівників, грн	3 282	3 480	4 195	5 183	7 104	8 865	10 497

¹ Дані наведено у 2013 році без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м.Севастополя, з 2014 року також без урахування частини тимчасово окупованих територій

² за розрахунками Мінекономіки

КОНСЕНСУС ПРОГНОЗ НА 2020-2024 РОКИ

Пандемія гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, стала тим фактором, який змусив весь світ переглянути не лише свої прогнози розвитку, свою короткострокову економічну та соціальну політику, але і по іншому підійти до формування власних пріоритетів на довгостроковий період. Уроки, винесені людством з цієї пандемії, можуть змінити не лише моделі управління у майбутньому, але і соціальну поведінку людства.

З позиції сьогодення важко оцінити майбутні зміни і ще складніше спрогнозувати та спланувати короткострокову перспективу. Вірогідність настання другої хвилі пандемії COVID-19, наскільки глибоким буде падіння економіки, як швидко економічні системи зможуть відновитись після першої хвилі пандемії COVID-19, на які ВЕД матимуть вплив процеси цифровізації та як зміниться поведінка людей у постпандемічний період – на ці і ряд інших питань ми намагались отримати відповідь на основі цього консенсус-прогнозу та анкетного опитування, проведеного серед експертів.

ГОЛОВНІ КОНСЕНСУС-МЕСЕДЖІ:

По-перше, високо вірогідним є настання другої хвилі пандемії COVID-19 у II півріччі 2020 року.

По-друге, коронавірусна криза змінить характер майбутнього розвитку як світової економіки, так і економіки України.

По-третє, за прогнозами експертів, Україна демонструватиме більш глибоке падіння, ніж світова економіка, яке становитиме 6% у 2020 році (у попередньому консенсус-прогнозі падіння становило 4,2%). Характер відновлення буде залежати від вже існуючих карантинних заходів в Україні, а також посиленних в умовах «адаптивного карантину», що матиме негативний вплив на економіку країни, в результаті чого відновлення буде повільним. У 2020 році дещо стриманішими будуть інфляційні процеси – 5,8% проти 7% у попередньому опитуванні (у розрахунку грудень до грудня попереднього року), середньорічний обмінний курс становитиме 27,00 грн/дол. США (порівняно з 28,85 грн/дол. США відповідно). Всі елементи попиту матимуть

від’ємну динаміку, але найбільшим буде падіння інвестицій, яке поглибилось до 20,3% з 14,8% у попередньому консенсус-прогнозі. Бюджетне стимулювання, запроваджене для підтримки попиту населення та пом’якшення негативних наслідків запроваджених карантинних заходів, зросте, що в умовах скорочення доходів спричинить суттєве зростання дефіциту бюджету до 5,6% ВВП. Ситуація на ринку праці лишатиметься складною до кінця 2020 року. Безробіття буде тривалим у зв’язку із значним падінням економіки та суттєвими структурними змінами. Рівень безробіття по року буде – 9,6% (порівняно з 9,4% у попередньому опитуванні).

ДОВІДКОВО

Міжнародний валютний фонд оновив прогноз падіння світової економіки у 2020 році до 4,9% із 3%, у першій половині року пандемія коронавірусу мала більш негативний вплив на економічну активність, ніж прогнозувалось раніше. Про це йдеться у червневому огляді світової економіки (World Economic Outlook Update) від МВФ.

При цьому, відновлення економіки буде більш поступовим, ніж прогнозувалось раніше.

Порівняно з прогнозами у квітні, **ріст світової економіки у 2021 році прогнозують на рівні 5,4% (проти 5,8%).**

«Як і в квітневих прогнозах, існує великий рівень невизначеності щодо прогнозу. Економіка країн з ринком, що формується і країн, що розвиваються в 2020 році впаде на 3% (раніше очікувалося зниження на 1%), а в 2021 році зросте на 5,9% (попередній прогноз – зростання на 6,6%)», – йдеться в огляді.

Зокрема, падіння ВВП США у 2020 році становитиме 8%, а відновлення у 2021 – 4,5%, у Німеччині – 7,8% падіння у 2020 та 5,4% відновлення у 2021.

Найбільше падіння, як і раніше, очікується в Італії і в Іспанії – на 12,8%, зростання в цих країнах в наступному році прогнозують на рівні 6%. У Франції зниження, за прогнозами, становитиме 12,5%, зростання в наступному році – на 7,3%.

ВВП Великобританії впаде в 2020 році, на думку МВФ, на 10,2%, хоча раніше МВФ очікував зниження на 6,5%, а в 2021 році зросте на 6,3%.

МВФ прогнозує, що ВВП України в 2020 році впаде з прогнозованих раніше 7,7% до 8,2%. Також, був оновлений прогноз відновлення української економіки в 2021 році з 3,6% до 1,1% зі збільшенням до 3% в 2022 році.

Джерело: <https://bit.ly/30Li46v>

Проте вже у 2021 році матиме місце економічне зростання на рівні 3,2%, яке не компенсує падіння у 2020 році. Інфляція прискориться до 6,0% (у розрахунку грудень до грудня попереднього року). Всі елементи

попиту матимуть позитивну динаміку. Найбільше зростання спостерігатиметься знову таки в інвестиціях – 8,5%. Безробіття поступове знижуватиметься до 9,2%, але не вийде на допандемічний рівень.

На думку експертів у 2022-2024 роках темпи економічного зростання України прискорюватимуться. Всі елементи попиту також матимуть позитивну динаміку. Зростання в інвестиціях – 9,3% – в середньому щороку за період. Безробіття вийде на допандемічний рівень – 8,2% лише у 2024 році. Для відновлення втраченого потенціалу під час першої хвилі пандемії COVID-19 Україні потрібно буде від 1-го до 2-х років.

Більшість експертів вважають, що поведінка людей (як у світі, так і в Україні): звички щодо їжі, спілкування, фізичного навантаження, проведення відпусток та вільного часу, ставлення до людських цінностей зміниться, але не суттєво.

Разом з тим, так само більшість експертів вважають, що вплив пандемії COVID-19 на розвиток процесів автоматизації виробництва та впровадження цифрових технологій в Україні буде нерівномірним. За підсумками

2020-2021 років порівняно з 2019 роком темп росту цифровізації економіки матиме незначний зростання (від 1% до 5%). При цьому позитивні тенденції цифровізації переважатимуть у наступних галузях: а) за видами економічної діяльності: фінансова, страхова, роздрібна торгівля, охорона здоров'я; б) за масштабом бізнесу: у малому та середньому.

Порівнюючи отримані в процесі підготовки цього випуску усереднені кількісні припущення на 2020-2021 роки з припущеннями, наданими експертами у квітні 2020 року, прослідковується однаковість експертної думки у бік підвищення показників середньорічної мінімальної заробітної плати, середньорічної ціни на нафту марки Brent (на 2020 рік), а також зміни тарифів на перевезення (пасажирів). Водночас врожай зернових у 2020-2021 роках зменшено.

В той же час, усереднений прогноз на 2020-2021 роки є кращим за своїми параметрами ніж прогноз МВФ, який, у свою чергу, для України є найбільш песимістичним серед усіх порівнюваних прогнозів, з точки зору динаміки ВВП. В той же час інфляційні параметри лише на 2021 рік є максимально наближеними до параметрів консенсус-прогнозу.

ПРОГНОЗ ОКРЕМИХ ПОКАЗНИКІВ ОРГАНІЗАЦІЙ НА 2020-2021 РОКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Показник	Період	Консенсус-прогноз*		Прогноз МВФ**		Світовий банк**	
		2020	2021	2020	2021	2020	2021
ВВП							
номінальний, млрд грн		3 964	4 391,4	3 908	4 277	x	x
% реальної зміни		-6,0	3,2	-8,2	1,1	-3,5	3,0
Індекс споживчих цін, %							
середній за рік		103,1	106,8	104,5	107,2		
грудень до грудня попереднього року		105,8	106,0	107,7	105,9	x	x
Обмінний курс, грн/дол. США							
середній		27,00	28,60	30,00	28,90	x	x
Рівень безробіття,							
у % до робочої сили віком 15–70 років		9,6	9,2	12,6	12,0		

* станом на липень 2020 року

** станом на червень 2020 року

РЕЗУЛЬТАТИ АНКЕТНОГО ОПИТУВАННЯ

Анкетне опитування проводилось за трьома основними напрямками:

1. Вплив COVID-19 на економіку України та можливість другої хвилі
2. Постпандемічні тенденції розвитку світової економіки та економіки України
3. Процеси цифровізації економіки у постпандемічний період

Анкетне опитування проводилось серед експертів та молоді. Розбіжності між оцінками експертів та молоді щодо майбутніх тенденцій постпандемічного розвитку та процесів цифровізації економіки не є суттєвими. Більш суттєві розбіжності спостерігаються в оцінках впливу COVID-19 на економіку України².

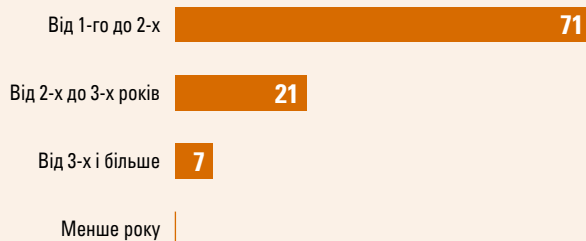
ВПЛИВ COVID-19 НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ ТА МОЖЛИВІСТЬ ДРУГОЇ ХВИЛІ

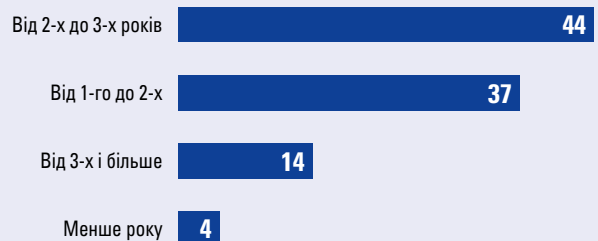
1 Скільки часу необхідно Україні для відновлення втраченого потенціалу під час першої хвилі пандемії COVID-19?

ДУМКА ЕКСПЕРТІВ

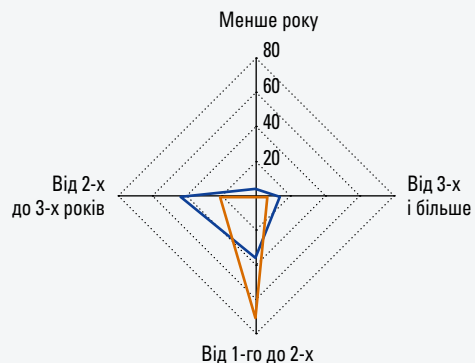

ДУМКА МОЛОДІ

ЗІСТАВЛЕННЯ ПОГЛЯДІВ МОЛОДІ З ДУМКОЮ ЕКСПЕРТІВ

На думку молоді для відновлення втраченого потенціалу під час першої хвилі пандемії COVID-19 Україні необхідно від 2-х до 3-х років. В свою чергу експерти вважають, що Україні на це буде потрібно від 1-го до 2-х років.

УЗАГАЛЬНЕНІ ВІДПОВІДІ НА ЗАПРОПОНОВАНІ ЗАПИТАННЯ ТА ВИСЛОВЛЕНІ МОЛОДДЮ ДУМКИ

- Україні необхідно не стільки намагатися відновити допандемічні показники, скільки рухатися далі, вносячи необхідні корективи до цільових орієнтирів та включаючи у щоденне життя необхідні обмеження та використовуючи їх на власну користь.
- Україна знаходилася на етапі активного реформування законодавчої бази та мала для цього хоч якісь матеріальні ресурси і певний, більш-менш, стійкий імідж на міжнародній арені. Під час пандемії ресурси майже вичерпалися, а не підтримання карантинних норм громадянами та відсутність контролю дотримання цих дій з боку держави спричинило недовіру ЄС до України, як потенційного члена співтовариства.
- Україна не зможе повернути свій потенціал менш ніж за 3 роки, оскільки активно відбувається фіскалізація малого та середнього бізнесу, а ВВП країни почав падати ще до пандемії, що говорить про неефективність даної фіскальної політики.

² Дані наведені у % від загальної кількості отриманих відповідей.

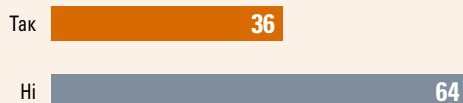
- Ще рано про це говорити, бо особливості України, і зокрема, української статистики проходження цього явища (пандемії) не дає можливості реально оцінити масштаби, а отже і ймовірні наслідки. Україна ще не досягла піку першої хвилі. Коли статистичні дані свідчатимуть, що кількість інфікованих зменшується, а кількість тих, хто вилікувався, перевищуватиме кількість тих, хто продовжує хворіти, лише тоді можна говорити про якісь оптимістичні перспективи у цьому питанні. Поки що все навпаки після 3-х з половиною місяців карантину. Також парадоксальним є рішення української влади (Кабміну і МОЗу) стосовно послаблення умов карантину при погіршенні статистичних показників порівняно з попереднім періодом. Тому важко щось стверджувати категорично, але однозначно, що це – надовго (не менше року...).
- Пандемія спричинила ефект «сніжного кому», закриття підприємств на карантин спричинило закриття малого та середнього бізнесу, а отже скорочення платоспроможного попиту, що спричиняє подальше банкрутство малих підприємств. Виправити це за наявної економічної стратегії в найближчі строки практично неможливо.
- Використовуючи дослідження МВФ падіння ВВП склало 7.70% що дорівнює 50-54 млрд \$. Для повернення до «докарантинного» рівня економічного розвитку за прогнозами незалежних аналітичних компаній Україні потрібно від 1-го до 2х років при усуненні ризику другої хвилі зараження. Ці дані дещо оптимістичні, оскільки не враховують втраченого потенціалу розвитку економіки та фактор обмежень, які ще не були зняті зі сфер обслуговування та інших. Враховуючи рівень розвитку країни, її економічну політику та втрачений потенціал розвитку під час карантину можна дійти висновку, що для відновлення економіки та її виходу на перспективний рівень країні знадобиться від 2-х до 3-х років з ефективною економічною політикою, створенням механізмів її реалізації та контролем виконання поставлених задач.

2

Чи вважаєте Ви ефективним застосування в Україні наступних кроків для відновлення виробництва в промисловості, сільському господарстві, транспорті, торгівлі та будівництві в постпандемічний період?

2.1. Запровадження «розумного» протекціонізму (критерію локалізації виробництва під час проведення публічних закупівель або інших заходів підтримки національних виробників)

ДУМКА ЕКСПЕРТІВ

ДУМКА МОЛОДІ

2.2. Запровадження податкових пільг для виробництв, які були зупинені на час карантину

ДУМКА ЕКСПЕРТІВ

ДУМКА МОЛОДІ

2.3. Відновлення державного замовлення на продукцію вітчизняних підприємств

ДУМКА ЕКСПЕРТІВ

ДУМКА МОЛОДІ

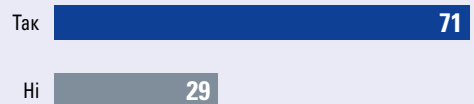
2.4. Розширення програм «пільгового кредитування» МСП, іпотеки шляхом компенсації кредитної ставки з бюджету

ДУМКА ЕКСПЕРТІВ

ДУМКА МОЛОДІ

2.5. Фінансування за участі держави створення повного циклу виробництва товарів, критично необхідних в умовах, що становлять загрозу життю і здоров'ю громадян

ДУМКА ЕКСПЕРТІВ

ДУМКА МОЛОДІ

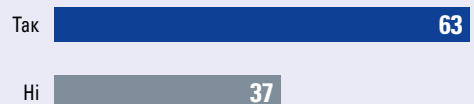
2.6. Збільшення обсягу «гелікоптерних грошей», які роздаються населенню

ДУМКА ЕКСПЕРТІВ

ДУМКА МОЛОДІ

ЗІСТАВЛЕННЯ ПОГЛЯДІВ МОЛОДІ З ДУМКОЮ ЕКСПЕРТІВ

Найбільш дієвими кроками для відновлення виробництва в постпандемічний період в Україні, на думку молоді будуть:

- запровадження податкових пільг для виробництв, які були зупинені на час карантину на період близько 2-х років (усереднене значення).
- фінансування за участі держави створення повного циклу виробництва товарів, критично необхідних в умовах, що становлять загрозу життю і здоров'ю громадян;
- відновлення державного замовлення на продукцію вітчизняних підприємств.

Поряд з цим, не ефективним буде:

- Запровадження «розумного» протекціонізму, як критерію локалізації виробництва під час проведення публічних закупівель або інших заходів підтримки національних виробників.

Таке бачення значною мірою відрізняється від експертних оцінок. Експерти найбільш ефективними вважають:

- фінансування за участі держави створення повного циклу виробництва товарів, критично необхідних в умовах, що становлять загрозу життю і здоров'ю громадян.
- розширення програм «пільгового кредитування» МСП, іпотеки шляхом компенсації кредитної ставки з бюджету.

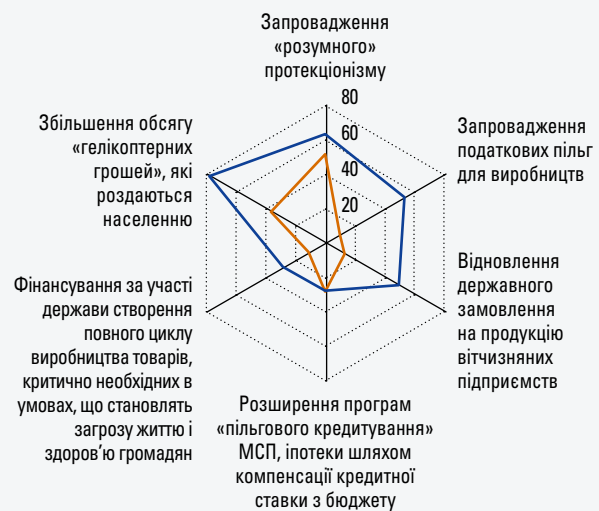
А не ефективними експерти вважають:

- збільшення обсягу «гелікоптерних грошей», які роздаються населенню,
- запровадження «розумного» протекціонізму, як критерію локалізації виробництва під час проведення публічних закупівель або інших заходів підтримки національних виробників,
- запровадження податкових пільг для виробництв, які були зупинені на час карантину.

Відповідь «ТАК»

Відповідь «НІ»

УЗАГАЛЬНЕНІ ВІДПОВІДІ НА ЗАПРОПОНОВАНІ ЗАПИТАННЯ ТА ВИСЛОВЛЕНІ МОЛОДДЮ ДУМКИ

Запровадження «розумного» протекціонізму: критерію локалізації виробництва під час проведення публічних закупівель або інших заходів підтримки національних виробників, а саме:

- Антидемпінгові та компенсаційні заходи.
- Підтримка національного виробника шляхом обмеження або повного недопущення товарів іноземного виробництва в національну економіку.
- Зменшення оподаткування для місцевих виробників, що створить більш сприятливі умови для розвитку.
- Максимальне зменшення рівня фіскалізації та активне стимулювання виробництва.
- Встановлення вищих митних зборів та норми ввезення для іноземних товарів (таким чином продукція українських виробників буде захищена від так званої «іноземної альтернативи»).
- Підтримка легкої промисловості шляхом цільових державних замовлень, пільгове кредитування малого та середнього бізнесу, переорієнтація виробництв на потреби внутрішнього ринку.
- Заходи підтримки: (1) підвищення митних платежів (строком до 1-го року на товари які виробляються на території України та мають перспективи на ринку. Дає конкурентні переваги національному виробнику у цій політиці товару); (2) Зниження податків для малих та середніх підприємств (1-2 роки, мотивує економічно активне населення та дає змогу національним виробникам розвивати виробництво швидшими темпами, що прискорить вихід країни з кризисного становища); (3) Субсидії для виробників.

- Розумне обмеження імпорту (регулювання митних тарифів, квотування на ввезення імпортованих товарів, ліцензування, технічні стандарти); захист національного виробника (здійснення антимонопольної політики, субсидування, часткове звільнення від сплати податків, запровадження інвестиційного податкового кредиту); реалізація державної програми «Захист українських товарів та послуг від їхніх імпортованих альтернатив», де зазначені шляхи стимулювання промислового виробництва через захист локального виробника.
- Політика імпортозаміщення, стримана фіскальна політика, імпортове та експортне ліцензування, антидемпінг, жорстка монетарна політика.

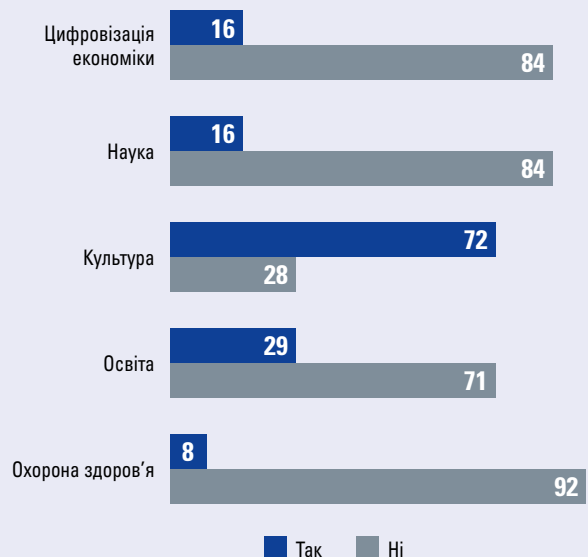
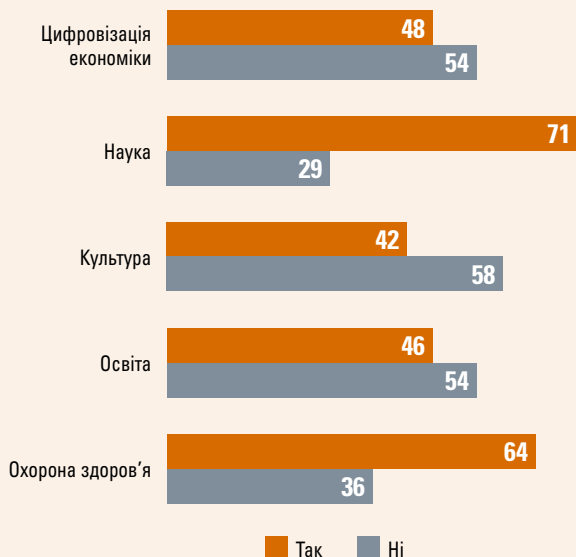
Збільшення обсягу «гелікоптерних грошей», які роздаються населенню

- Вважаю, що населенню варто «затягнути пояси», а не чекати різних видів соціальних виплат з метою підтримки населення. Політика має бути жорсткою та спрямованою на подолання кризи. Такі заходи, як, наприклад, збільшення обсягу «гелікоптерних грошей» призведуть до ще більшого бюджетного дефіциту.
- Політика має бути спрямована на розвиток національної економіки, а не на її «проїдання».
- Я вважаю, що набагато краще стимулювати економіку та відкрити, закриті на карантин, сфери економіки, а не просто роздавати гроші.
- Під час пандемії фінансова підтримка громадян мала стати відповідальним кроком держави, тобто на користь збереження життя за рахунок економіки, навіть якщо це завдасть шкоди економічному зростанню.
- Потрібно створювати гідні умови заробітку для населення, а не надавати ін'єкції грошима, які не стимулюватимуть розвиток економіки країни.
- Хоча «гелікоптерні гроші» призведуть до інфляції, це допоможе державі виплатити пенсії, допомогу по безробіттю, а також підвищити заробітну плату.
- Не можна друкувати гроші та роздавати їх усім охочим, але можна спробувати оголосити таке рішення. Часто, населення раціональне та, коли зрозуміють, що можливе здешевлення гривні, почнуть витратити гроші зараз – це запустить економіку швидше. Фіскальна та монетарна політика повинні бути зваженими.
- Одноразові виплати громадянам країни є дієвим способом стимулювання економічної активності. Якщо населення буде мати додаткові кошти, то це призведе до більш вільного використання грошей, а отже, до зростання попиту та, відповідно, до зростання цін на ринку.

3 Чи вважаєте Ви ефективним в постпандемічний період збільшення державної підтримки в різних формах наступних сфер?

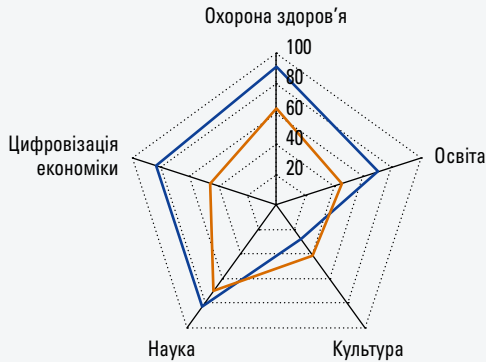
ДУМКА ЕКСПЕРТІВ

ДУМКА МОЛОДІ

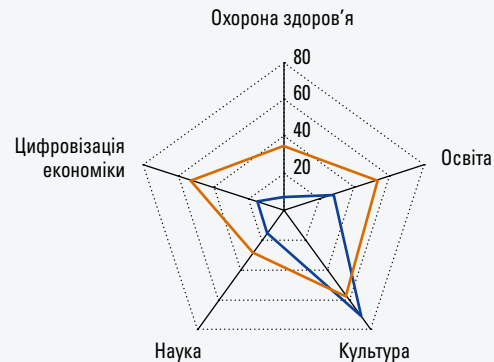

ЗІСТАВЛЕННЯ ПОГЛЯДІВ МОЛОДІ З ДУМКОЮ ЕКСПЕРТІВ

На думку молоді в постпандемічний період збільшення державної підтримки в різних формах буде ефективним для майже всіх запропонованих для розгляду сфер діяльності окрім культури.

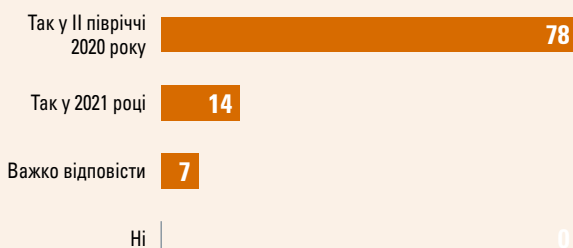
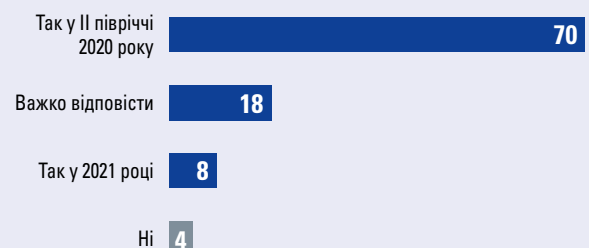
Відповідь «ТАК»

Експерти ж вважають за доцільне збільшення державної підтримки лише у сфері науки та охорони здоров'я.

Відповідь «НІ»**УЗАГАЛЬНЕНІ ВІДПОВІДІ НА ЗАПРОПОНОВАНІ ЗАПИТАННЯ ТА ВИСЛОВЛЕНІ МОЛОДДЮ ДУМКИ**

- В даний момент діджиталізація економіки тільки погіршує становище економіки України, оскільки малий та середній бізнес вимушений переходити до безготівкових розрахунків, а це додаткові затрати у вигляді встановлення касового апарату, а «криве» втілення даних заходів тільки заважає проведенню підприємницької діяльності.
- В постпандемічний період Уряду важливо буде правильно розставити пріоритети, оскільки неможливим буде запровадження державної підтримки та фінансування усіх сфер. Тому, в першу чергу, державної допомоги потребуватиме сфера охорони здоров'я, яка за час панування COVID-19 показала глибинність та серйозність проблем, які існують в сфері протягом десятків років. Розвиток науки та цифрової економіки тісно пов'язані з вирішенням проблем, які виявились та ще виявляться під час пандемії. Проте, мова не йде про забуття інших сфер, важливим є комплексне бачення виходу України з кризи, враховуючі стратегічні цілі розвитку.
- Звісно, освіта та культура також постійно потребує державної підтримки, проте, у ситуації, що склалась, коли є необхідність розставляти пріоритети, стимулювання охорони здоров'я, науки та адаптивність економіки повинні стати основними векторами розвитку.
- Україна вже багата своєю культурною спадщиною, що допоможе громадянам у психологічному відновленні та культурному збагаченні, тому, на мою думку, за умов пандемії ця сфера не входить до низки пріоритетних.
- Наука – 50 на 50. Ця сфера вирізняється своєю індивідуальністю і самостійністю. Ймовірно, що ситуація коронавірусної пандемії може стати новим проривом. Варто пам'ятати одне, витік спеціалістів цієї галузі є критичним і для економічного потенціалу нації.

4

Чи можлива друга хвиля пандемії COVID-19?**ДУМКА ЕКСПЕРТІВ****ДУМКА МОЛОДІ**

4.1. Якщо Ви надали відповідь «ТАК», то, на Вашу думку, чи буде Україна впроваджувати жорсткі карантинні обмеження з метою стримування COVID-19?

ДУМКА ЕКСПЕРТІВ

ДУМКА МОЛОДІ

4.2. Якщо ви надали відповідь «ТАК», то, на Вашу думку, які наслідки для суспільства та економіки матиме друга хвиля пандемії COVID-19?

ДУМКА ЕКСПЕРТІВ

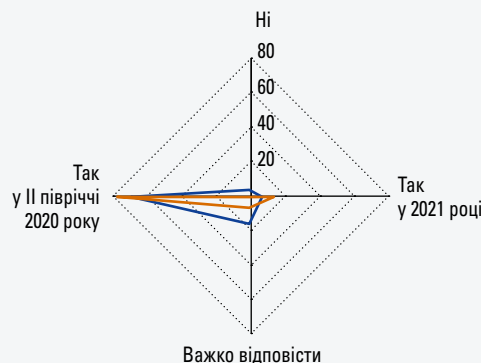

ДУМКА МОЛОДІ

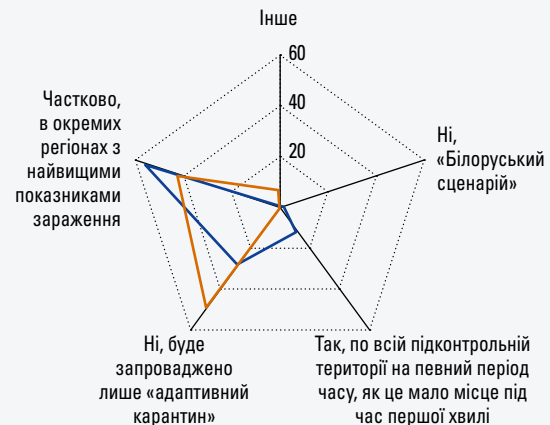
ЗІСТАВЛЕННЯ ПОГЛЯДІВ МОЛОДІ З ДУМКОЮ ЕКСПЕРТІВ

На думку як молоді, так і експертів найбільш реалістичною виглядає можливість виникнення другої хвилі пандемії COVID-19 у II півріччі 2020 року.

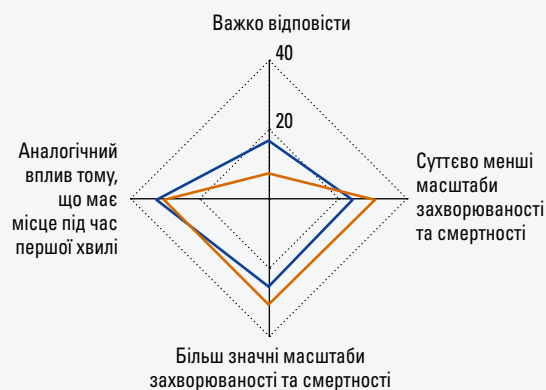
Якщо в Україні розпочнеться друга хвиля пандемії, то, на думку молоді, карантинні обмеження будуть вводиться частково лише в окремих регіонах з найвищими показниками зараження.

Експерти більшою мірою схиляються до думки, що на території країни буде запроваджено лише «адаптивний карантин».

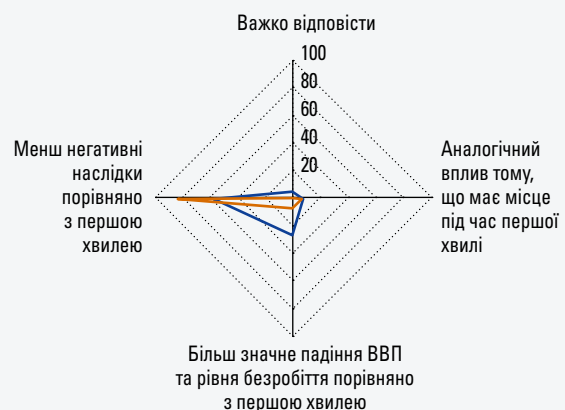
Серед молоді більшість схиляється до думки, що, в разі виникнення другої хвилі пандемії COVID-19, вплив на суспільство буде аналогічний тому, що мав місце під час першої хвилі. А для економіки наслідки будуть менш негативні, зважаючи на пристосування бізнесу та спільноти до подібних шоків.

Для суспільства:

Серед експертів погляди щодо можливих наслідків для суспільства в рівному ступені розділились між основними напрямками. А наслідки для економіки, експерти, як і молодь, оцінюють як менш негативні.

Для економіки:

УЗАГАЛЬНЕНІ ВІДПОВІДІ НА ЗАПРОПОНОВАНІ ЗАПИТАННЯ ТА ВИСЛОВЛЕНІ МОЛОДДЮ ДУМКИ

Чи буде Україна впроваджувати жорсткі карантинні обмеження з метою стримування COVID-19?

- Дуже складно сказати, оскільки жорсткі карантинні обмеження в 2 хвилі можуть стати, ще більш критичнішими ніж у 1 для економіки, потрібно вже зараз розглядати різні комбінації, головна мета – це збереження життя населення, навіть якщо суспільство цього не розуміє. Потім – це звичайно ж стійкість економіки.
- Економіка зараз в дуже хиткому стані, якщо під час другої хвилі запровадити жорсткий карантин для відновлення знадобиться набагато більше часу, ніж на даний момент. Крім цього, люди вже почали адаптуватися до «життя в масках», постійній дезінфекції та обережності, тому ми можемо впоратися і так з наступною хвилею, але лише за умов соціальної відповідальності кожного українця.
- Недоцільно всюди запроваджувати карантинні обмеження, адже це вдаряє по економіці, і лише відтягує момент зараження громадян до послаблення карантину.
- Логічно посилювати карантин локально, там, де є найбільша потреба в цьому, адже другого тотального замороження економічної діяльності Україна може не витримати.
- На мою думку, Україна не буде знову повністю запроваджувати жорсткий карантин по всій території, оскільки це дуже згубно впливає на економіку, як ми це побачили з попереднього разу, проте посилені карантинні заходи у певних областях, що найбільше страждають, будуть впроваджені і вже впроваджуються.

Які наслідки для суспільства та економіки матиме друга хвиля пандемії COVID-19?

Для суспільства:

- На мою думку, друга хвиля буде більш масштабною, але смертність буде подекуди низькою. Це буде зумовлено тим, що люди будуть хворіти вдруге і організм легше буде реагувати, оскільки буде наявний імунітет, але знову ж таки у зв'язку з мутацією вірусу неможна відповісти напевно, можливо 2 хвиля буде більш нещівною, для тих хто нехтує правилами.
- Під час другої хвилі пандемії уряд не буде запроваджувати такі жорсткі карантинні заходи, як це мало місце під час першої хвилі. А тому захворюваність та смертність під час другої хвилі буде більшою.
- Впровадження посиленних заходів стримує зростання захворюваності лише серед соціально-відповідального населення. Протилежна частина взагалі не стане слідувати правилам, що спричинить більші масштаби захворюваності.
- Оскільки наше суспільство частково пристосувалося до загроз та потреб під час пандемії та сформувало певні знання про засоби самозахисту, ми можемо підійти більш свідомо до другої хвилі пандемії.
- Спираючись на дослідження ВООЗ, у разі настання другої хвилі поширення коронавірусу, вона спричинить більш значні масштаби захворюваності та смертності. Це буде наслідком того, що під час першої хвилі багато людей втратили роботу, витратили фінансову «подушку безпеки», тому вони не зможуть повною мірою дотримуватись карантинних обмежень.
- Безробіття, зростання бідності.
- Суспільство вже живе з дотриманням протиепідемічних заходів, медична система зміцнилася та продовжує це робити, існують протоколи, принципи роботи, лікарі морально загартовані.

Для економіки:

- Можна із впевненістю сказати, що бізнес в Україні завжди перебуває в турбулентному стані і переживає порівняно важкі часи, багато підприємств пристосовуються до кризових явищ, а криза під час та після пандемії не стала несподіваним для МСП.
- Можливий кумулятивний ефект другої хвилі пандемії.
- Загалом більша частина бізнесу буде працювати, створювати робочі місця та платити податки. Бізнес навчився працювати в таких умовах, тому такого крутого падіння вже не повинно бути.
- На мою думку, друга хвиля пандемії буде мати менший вплив на стан економіки України, тому що зараз країна, у першу хвилю пандемії, набуває досвід щодо відновлення функціонування економіки, соціальної підтримки населення, організації економічної діяльності у період карантинних обмежень.

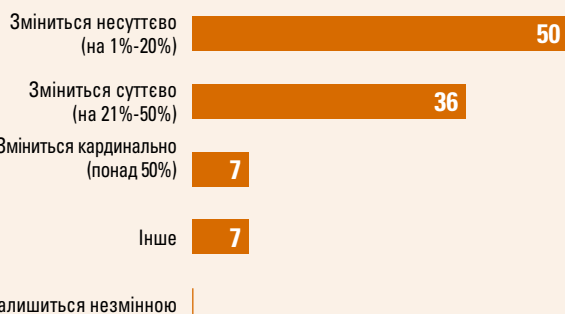
ПОСТПАНДЕМІЧНИЙ МАЙБУТНІЙ РОЗВИТОК СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ ТА ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

5

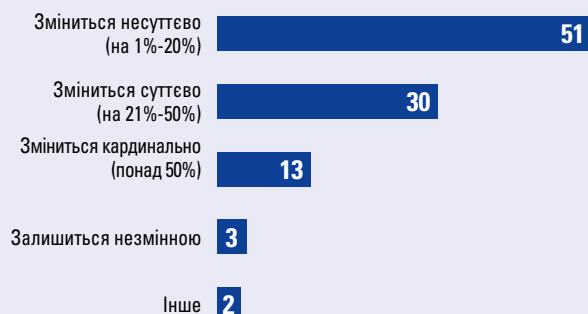
Наскільки в поспандемічному світовому суспільстві зміниться поведінка людей: звички щодо їжі, спілкування, фізичного навантаження, проведення відпусток та вільного часу, ставлення до людських цінностей?

ДУМКА ЕКСПЕРТІВ

ДУМКА МОЛОДІ

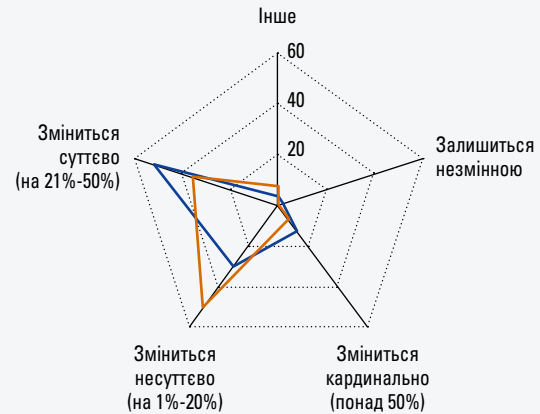

ЗІСТАВЛЕННЯ ПОГЛЯДІВ МОЛОДІ З ДУМКОЮ ЕКСПЕРТІВ

Оцінюючи наскільки в поспандемічному світовому суспільстві зміниться поведінка людей (звички щодо їжі, спілкування, фізичного навантаження, проведення відпусток та вільного часу, ставлення до людських цінностей), молодь схиляється до думки, що такі зміни будуть суттєвими: від 21% до 50%.

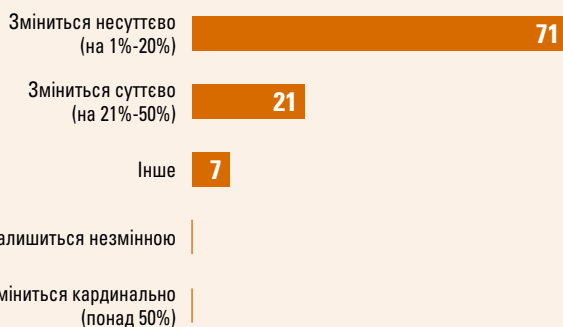
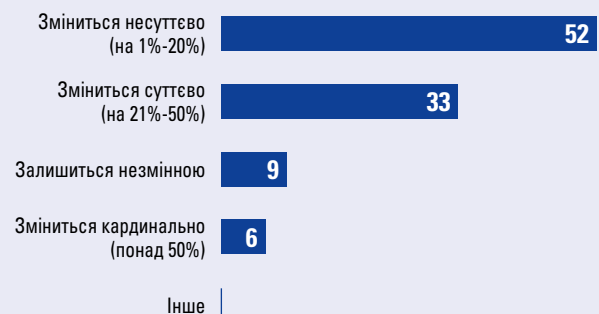
В свою чергу, більшість експертів вважають, що не відбудеться суттєвих змін, оцінюючи їх від 1% до 20%.

Ця різниця є досить цікавою з огляду на те, що майбутні зміни визначатимуть саме молоді люди.

УЗАГАЛЬНЕНІ ВІДПОВІДІ НА ЗАПРОПОНОВАНІ ЗАПИТАННЯ ТА ВИСЛОВЛЕНІ МОЛОДДЮ ДУМКИ

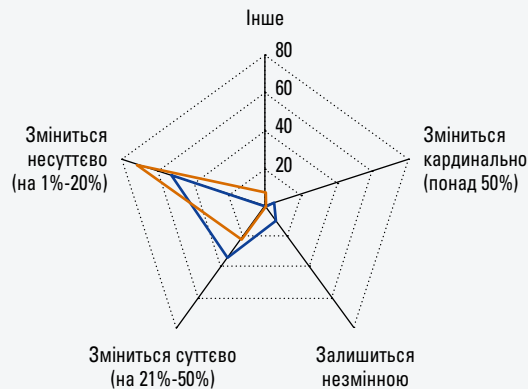
- Основний вплив, який робить пандемія, – це страх спілкування з людьми. В поспандемічному світовому суспільстві він поволі буде пом'якшуватися, але психологічні травми та замкнутість – це основні наслідки пандемії для усього світу.
- Вже зараз прослідковуються зміни в людській поведінці: спорт вдома, менше розваг у місцях з великим скупченням людей, ведення здорового способу життя, мінімалізм в одязі.
- Хоча пандемія вплинула на всі аспекти життя людей, проте їх звички залишилися незмінними.
- Тривалість пандемії та постпандемічного періоду стане ключовим фактором зміни поведінки та звичок людей. Вже зараз важко уявити своє життя без антисептика, правильного миття рук, дотримання соціальної дистанції. Зрозуміло, що через певний час, коли не буде загрози, соціальне життя відновиться повною мірою, проте звички людей зміняться та закріпляться.
- Знизиться рівень довіри, люди і надалі будуть прагнути зберігати соціальну дистанцію.
- Загалом люди не готові щось змінювати в своєму житті, дехто стане більш екологічним та ретельним, зростуть сімейні цінності, подорожі рідше, але яскравіше, їжі менше, але якісної, більше спорту, більше спілкування.

6

Наскільки зміниться поведінка громадян України: звички щодо їжі, спілкування, фізичного навантаження, проведення відпусток та вільного часу, ставлення до людських цінностей після пандемії?**ДУМКА ЕКСПЕРТІВ****ДУМКА МОЛОДІ**

ЗІСТАВЛЕННЯ ПОГЛЯДІВ МОЛОДІ З ДУМКОЮ ЕКСПЕРТІВ

Ще більш цікавим є збіг думок молоді та експертів щодо зміни у поведінці громадян України: більшість вважає, що такі зміни будуть несуттєвими (від 1% до 20%). Можливо це як раз і відображає високий рівень старіння населення України.

УЗАГАЛЬНЕНІ ВІДПОВІДІ НА ЗАПРОПОНОВАНІ ЗАПИТАННЯ ТА ВИСЛОВЛЕНІ МОЛОДДЮ ДУМКИ

- Хоча пандемія вплинула на всі аспекти життя людей, проте їх звички залишилися незмінними.
- В Україні можливі менш суттєві зміни, ніж в решті світу, оскільки масштаби втрат в Україні менші, ніж в багатьох інших країнах, тому ми ще не маємо достатньої мотивації змінювати своє життя за результатами пандемії.
- На жаль, навіть під час пандемії велика частина населення не дотримується встановлених правил та не вважає це необхідним. На тлі цього наразі ми спостерігаємо невтішну динаміку зростання захворюваності на COVID-19. Після закінчення пандемії більшість українців не вважатимуть за потрібне дотримуватись набутих звичок та з легкістю повернуться до звичного життя, яке було до коронавірусу. На мою думку, поведінка населення України зміниться приблизно на 15%.
- В Україні показник зміни поведінки громадян щодо їх звичок залишиться на докарantinному рівні або зміниться на невеликий відсоток. У суспільстві українців панують пріоритети якнайбільшого використання ресурсів та їх споживання, що свідчить про нерозумність та неусвідомленість громадян. Ми не повинні чекати значних змін в поведінці громадян України.
- Ментально український народ звик до сімейних зустрічей, шумних компаній, пишних святкувань. Відпустки в більшості будуть всередині країни, вільний час для сім'ї, друзів, рідних. З фізичним навантаженням все було і буде добре.

7 На Ваш погляд, коронавірусна криза змінить характер майбутнього розвитку світової економіки?

ДУМКА ЕКСПЕРТІВ

ДУМКА МОЛОДІ

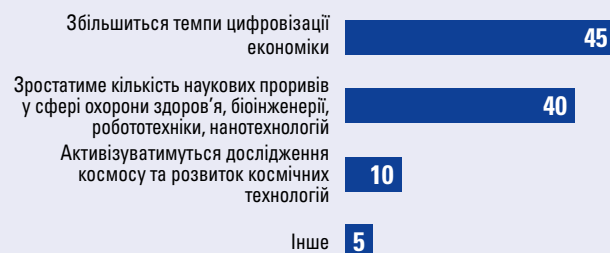

7.1. Якщо ви надали відповідь «ТАК», то, на Вашу думку, які зміни відбудуться?

ДУМКА ЕКСПЕРТІВ

ДУМКА МОЛОДІ

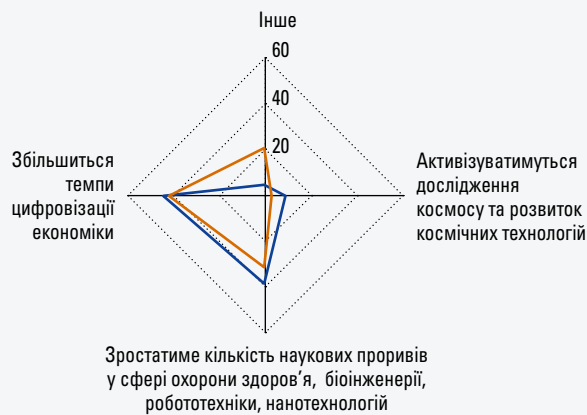

Позиція, висловлена окремими експертами до відповіді «Інше»:

- зміняться ланцюжки постачання та багато виробництв будуть перенесені ближче до ринків збуту, ідея глобалізації сильно постраждає;
- з'являться нові напрямки запобігання ймовірних майбутніх загроз;
- зміниться ринок нерухомості, зменшиться попит на офісні будівлі, натомість зросте на замське житло;
- прискоряться темпи формування нового технологічного укладу «Ця криза» (Ця криза – етап процесу оновлюючого руйнування старої економіки).

ЗІСТАВЛЕННЯ ПОГЛЯДІВ МОЛОДІ З ДУМКОЮ ЕКСПЕРТІВ

Разом з тим, молодь та експерти дотримуються спільної думки, що коронавірусна криза суттєво вплине на характер майбутнього розвитку світової економіки.

Зміни, в першу чергу, полягатимуть в збільшенні темпів цифровізації економіки та зростанні кількості наукових проривів у сфері охорони здоров'я, біоінженерії, робототехніки, нанотехнологій.

У відповіді «Інше» і молодь і експерти зазначили, що:

- Ідея глобалізації сильно постраждає. Зміняться ланцюги створення доданої вартості та ланцюжки постачання, багато виробництв будуть перенесені ближче до ринків збуту;

Експерти також зазначили, що:

- З'являться нові напрямки запобігання ймовірних майбутніх загроз;
- Зміниться ринок нерухомості, зменшиться попит на офісні будівлі, натомість зросте на замське житло;
- Прискоряться темпи формування нового технологічного укладу.

УЗАГАЛЬНЕНІ ВІДПОВІДІ НА ЗАПРОПОНОВАНІ ЗАПИТАННЯ ТА ВИСЛОВЛЕНІ МОЛОДДЮ ДУМКИ

- Основну увагу буде приділено медично-інжиніринговій кластеризації світового господарства, посиленню медичних і біологічних досліджень та НДДКР.
- З'явиться прорив у медицині і технологіях медичного обладнання.
- Сучасне суспільство чи не вперше стикнулося з проблемою, яка торкається всього світу, тому вирішення коронавірусної кризи також є можливим лише за умови глобального підходу до цього. Коронавірус показав надважливість розвитку цифрової економіки. Для подолання кризи у подальшому важливим є переведення більшості державних послуг у діджитал-площину. Окрім того, пандемія стане поштовхом для розвитку науки, оскільки надзвичайно актуальними є дослідження у сфері біоінженерії, нанотехнологій та інше. Усе це може допомогти світу у подальшому бути більш пристосованим до можливих епідемій та криз, спричинених ними.
- Я вважаю і сподіваюсь, що зростатиме увага щодо сфери охорони здоров'я, оскільки саме COVID-19 дозволив зрозуміти наскільки вона є важливою для людства і небезпечною навіть для світової економіки.

8

На Ваш погляд, коронавірусна криза змінить характер майбутнього розвитку економіки України?**ДУМКА ЕКСПЕРТІВ**Так **85**Ні **15****ДУМКА МОЛОДІ**Так **80**Ні **20**

8.1. Якщо ви надали відповідь «ТАК», то, на Вашу думку, які зміни відбудуться?

ДУМКА ЕКСПЕРТІВ

ДУМКА МОЛОДІ

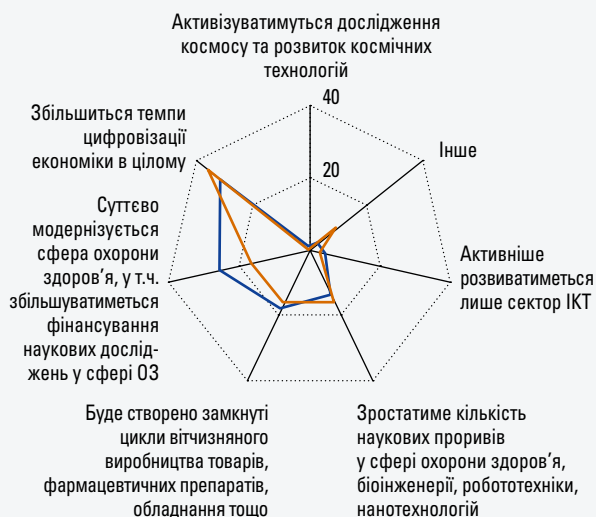
Позиція, висловлена окремими експертами до відповіді «Інше»:

- буде більше протекціоністських ідей, які не призведуть ні до чого, окрім збереження нерівних умов ведення бізнесу (щоправда під іншими лозунгами);
- розвиток внутрішнього туризму, служб доставки, поштових сервісів;
- ресурсна і аграрна економіка потрапить в перманентну кризу, що примусить до структурних реформ, але не в короткостроковій перспективі.

ЗІСТАВЛЕННЯ ПОГЛЯДІВ МОЛОДІ З ДУМКОЮ ЕКСПЕРТІВ

Як і у попередньому питанні, молодь та експерти поділяють думку, що коронавірусна криза впливатиме на характер майбутнього розвитку економіки України.

Так, для економіки України, як і для світової економічної системи, зміни, в першу чергу, полягатимуть в збільшенні темпів цифровізації. Також, відбуватиметься модернізація сфери охорони здоров'я, у т.ч. збільшуватиметься фінансування наукових досліджень у цій сфері. Будуть створюватися замкнуті цикли вітчизняного виробництва товарів, фармацевтичних препаратів, обладнання тощо, зростатиме кількість наукових проривів у сфері охорони здоров'я, біоінженерії, робототехніки, нанотехнологій.

У відповіді «Інше» і молодь і експерти зазначили, що:

- Економіка значно повільніше розвиватиметься. Аграрно-ресурсна економіка потрапить в перманентну кризу, що примусить до структурних реформ, але не в короткостроковій перспективі. Буде більше протекціоністських ідей, які не призведуть ні до чого, окрім збереження нерівних умов ведення бізнесу.

УЗАГАЛЬНЕНІ ВІДПОВІДІ НА ЗАПРОПОНОВАНІ ЗАПИТАННЯ ТА ВИСЛОВЛЕНІ МОЛОДДЮ ДУМКИ

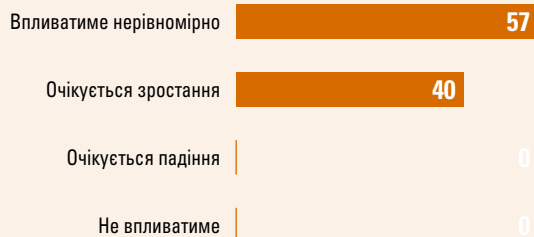
- В першу чергу, коронавірус спричинить в Україні кризу, яку країна буде долати протягом кількох років (і це за умови ефективного державного менеджменту). Тому, на мою думку, в першу чергу, грошові потоки та увага держави буде зосереджена на подоланні тих кризових аспектів, які матимуть місце після епідемії, зокрема інфляція, безробіття, девальвація гривні, падіння промислового виробництва, відтік інвестицій тощо. Діджиталізація почалась в Україні ще до коронавірусної кризи та продовжить розвиватись після її закінчення.
- Карантин виявив слабкі сторони, які держава повинна реформувати та зробити ефективними, одним з них є охорона здоров'я. Вже сьогодні бачимо вливання значних фінансових ресурсів в сферу ОЗ, що допоможе модернізувати та зробити придатною та стійкою до викликів інституцію охорони здоров'я.
- Як і в цілому у світі в Україні будуть проходити процеси цифровізації економіки, що значно полегшить управління фінансами країни.
- Зі впевненістю можна сказати лише про цифровізацію економіки, і то як необхідний курс. Коронавірусна криза може задати тенденцію до переосмислення цінностей громадян, як одного з найдорожчих національних ресурсів. Втім, це переосмислення і так відбувається постійно.

ПРОЦЕСИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ У ПОСТПАНДЕМІЧНИЙ ПЕРІОД

9 На вашу думку, як пандемія COVID-19 вплине на розвиток процесів автоматизації виробництва та впровадження цифрових технологій в Україні?

ДУМКА ЕКСПЕРТІВ

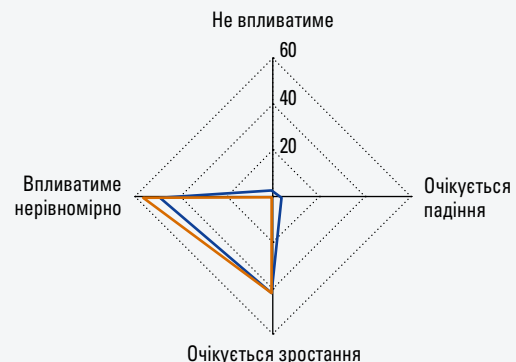

ДУМКА МОЛОДІ

ЗІСТАВЛЕННЯ ПОГЛЯДІВ МОЛОДІ З ДУМКОЮ ЕКСПЕРТІВ

Дивує практично повний збіг в оцінках молоді та експертів впливу пандемії COVID-19 на розвиток процесів автоматизації виробництва та впровадження цифрових технологій в Україні. Значними є дві відповіді, одна з яких говорить про те, що такий вплив буде нерівномірним, а інша – дещо менша за кількістю відповідей – що вплив буде стимулювати зростання процесів автоматизації та цифровізації.

УЗАГАЛЬНЕНІ ВІДПОВІДІ НА ЗАПРОПОНОВАНІ ЗАПИТАННЯ ТА ВИСЛОВЛЕНІ МОЛОДДЮ ДУМКИ

- Цифровізація – це процес повільний та затратний. Тому, на мою думку, відбудеться ріст автоматизації виробництва, проте він буде повільним і нерівномірним у всіх сферах.
- Більшість компаній та установ під час пандемії стикнулись із необхідністю цифровізації та діджиталізації певних процесів. Деякі компанії вже автоматизують процеси, впроваджують цифрові рішення, досліджують досвід закордонних компаній з метою працювати та отримувати прибуток незалежно від обставин.

- За автоматизацією виробництва та впровадженням цифрових технологій майбутнє. Це дозволяє використовувати трудові ресурси роботів та людей з максимальною віддачою та забезпечувати максимальну ефективність праці, що є вигідною інвестицією для компаній.
- Статистика говорить про те, що деякі виробництва нарощували свої потужності під час карантину, що дасть змогу цифровізувати свої процеси та бути готовим до викликів, іншим прийдеться відновлювати попередні потужності і тільки тоді цифровізуватися. Загалом всі рухатимуться в сторону цифрових технологій, але темпи в кожного будуть різними.
- Пандемія надала поштовх прискоренню автоматизації виробництва, розвитку інтернет-технологій, що забезпечують комунікацію між персоналом та машинами (результатом «Четвертої промислової революції» може стати розробка автономних роботів, які будуть мобільними високоінтелектуальними пристроями, здатними працювати поруч з людьми).
- Коронавірусна пандемія дає поштовх для зростання використання цифрових технологій. Звичайно така модернізація і оновлений характер економічної діяльності сприятиме підвищенню економічної ефективності, пошквалюванню економічних процесів, покращенню верифікації інформації, на перших етапах допоможе боротися з корупційними схемами тощо. Цифрова економіка та так звана Індустрія 4.0 неминуха.

10

Відповідно до наданої відповіді вище, наведіть, як зміниться темп росту цифровізації економіки за підсумками 2020-2021 років порівняно з 2019 роком:

ДУМКА ЕКСПЕРТІВ

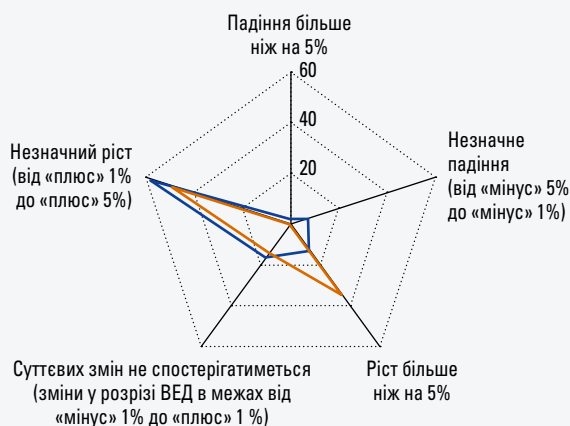

ДУМКА МОЛОДІ

ЗІСТАВЛЕННЯ ПОГЛЯДІВ МОЛОДІ З ДУМКОЮ ЕКСПЕРТІВ

При цьому молодь вважає, що темп росту цифровізації економіки за підсумками 2020-2021 років порівняно з 2019 роком зростатимуть від «плюс» 1% до «плюс» 5%. Експерти висловили думку, що темпи росту цифровізації можуть перевищити 5%.

УЗАГАЛЬНЕНІ ВІДПОВІДІ НА ЗАПРОПОНОВАНІ ЗАПИТАННЯ ТА ВИСЛОВЛЕНІ МОЛОДДЮ ДУМКИ

- Темп цифровізації буде різний і не обов'язково залежатиме від темпів розвитку тієї чи іншої сфери, скоріш від здатності сфери пристосовуватися до змін та запровадити технології.

- Протягом 2020-2021 не можна очікувати, що більшість компаній оцифрують свої процеси. Зрозумілим є те, що комусь це даватиметься легше, комусь важче, оскільки це залежить від виду економічної діяльності та спроможності компанії у досить короткий термін повністю або частково змінити звичний порядок роботи. Тому у порівнянні з 2019 роком не варто очікувати зростання більше ніж на 5%, особливо на тлі загальної економічної кризи в Україні.
- Не всі готові, не всі мають можливість, не всі хочуть цифровізуватися. Проте тренд до цифрових технологій сам буде змушувати запроваджувати такі технології, оскільки це буде однією з конкурентних переваг.

11 Якщо Ваша відповідь на попереднє питання «незначний ріст» або «ріст більше», зазначте, в яких галузях переважатимуть позитивні тенденції цифровізації?

ДУМКА ЕКСПЕРТІВ

а) за видами економічної діяльності

б) за масштабом бізнесу

ДУМКА МОЛОДІ

а) за видами економічної діяльності

б) за масштабом бізнесу

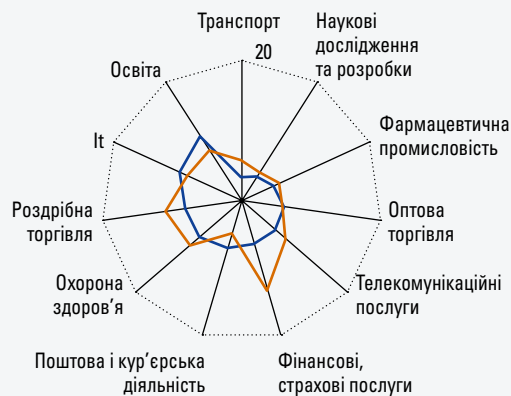

ЗІСТАВЛЕННЯ ПОГЛЯДІВ МОЛОДІ З ДУМКОЮ ЕКСПЕРТІВ

На думку молоді зростання цифровізації буде забезпечено позитивними тенденціями майже в усіх основних видах діяльності окрім металургії та добувної промисловості. Найбільша кількість учасників вважають, що процеси цифровізації переважатимуть в освіті та ІТ.

В свою чергу експерти більш стримані в галузевих оцінках поширення цифровізації. На їх думку ці процеси суттєво не зачеплять сектор АПК, будівництво, туризм, операції з нерухомим майном та майже всіх видів промислової діяльності окрім фармацевції. Переважатимуть процеси цифровізації у сфері фінансових та страхових послуг, роздрібній торгівлі та охороні здоров'я.

За масштабами бізнесу і молодь і експерти вважають, що швидше відбуватиметься цифровізація саме малого та середнього бізнесу.

12 Який сектор економіки найбільше виграє від впливу цифровізації?

ДУМКА ЕКСПЕРТІВ

ДУМКА МОЛОДІ

ЗІСТАВЛЕННЯ ПОГЛЯДІВ МОЛОДІ З ДУМКОЮ ЕКСПЕРТІВ

На думку молоді від впливу цифровізації у найбільш виграшному становищі буде діяльність пов'язана з комп'ютерним програмуванням та наданням інформаційних послуг. Експерти до зазначеної сфери діяльності додають ще діяльність у сфері телекомунікацій.

13

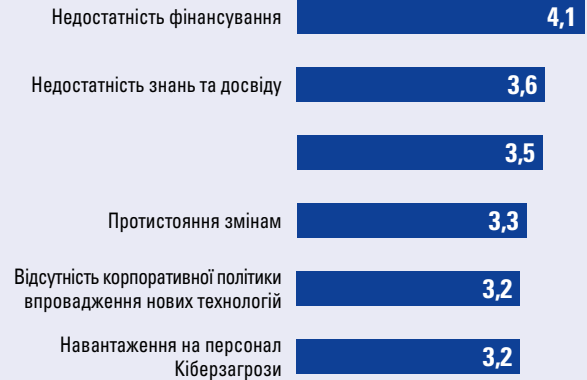
Як Ви оцінюєте внутрішні бар'єри, з якими стикаються компанії при введенні нових технологій?

ДУМКА ЕКСПЕРТІВ

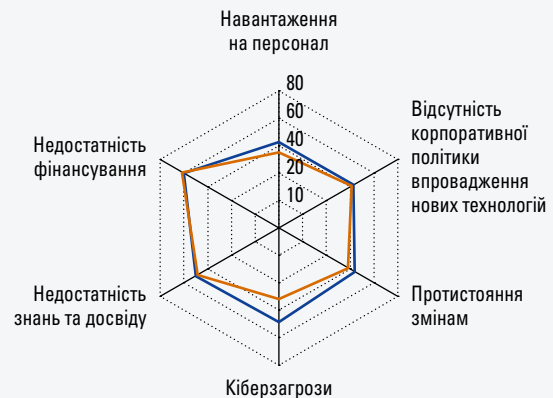

ДУМКА МОЛОДІ

ЗІСТАВЛЕННЯ ПОГЛЯДІВ МОЛОДІ З ДУМКОЮ ЕКСПЕРТІВ

Найбільш значущими внутрішніми бар'єрами, з якими стикаються компанії при введенні нових технологій, молодь і експерти вважають недостатність фінансування, знань та досвіду. Також вагому роль молодь відводить кіберзагрозам, в той час як експерти більш значущим вважають відсутність корпоративної політики впровадження нових технологій

14

Як Ви оцінюєте вплив цифровізації на ринок праці?

ДУМКА ЕКСПЕРТІВ

ДУМКА МОЛОДІ

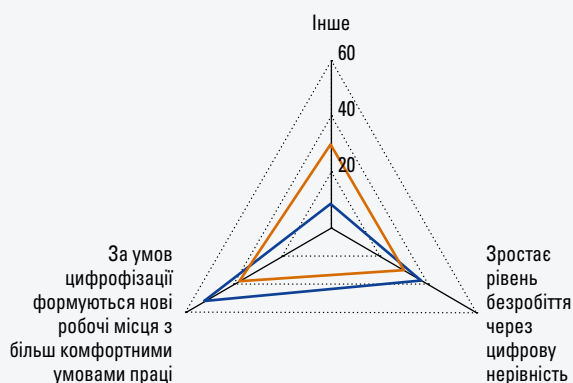

Позиція, висловлена окремими експертами до відповіді «Інше»:

- ринок праці змінюється, зникають одні професії, з'являються інші, загальний ефект на кількість робочих місць скоріше нейтральний, натомість продуктивність нових робочих місць має бути вищою;
- відбудеться трансформація ринку праці, нові умови функціонування зумовлять збільшення попиту на одні професії та зменшення попиту на інші;
- тенденції різноспрямовані.

ЗІСТАВЛЕННЯ ПОГЛЯДІВ МОЛОДІ З ДУМКОЮ ЕКСПЕРТІВ

Молодь у своїй більшості більш позитивно оцінює вплив цифровізації на ринок праці. На її думку, в умовах цифровізації формуються нові робочі місця з більш комфортними умовами праці, цифровізація сприяє підвищенню кваліфікації та освіченості працівників, зниженню рівня безробіття. Цю точку зору поділяє і більшість експертів, однак майже третина з них має і протилежний погляд, вважаючи, що в умовах цифровізації зростає рівень безробіття через цифрову нерівність.

У відповіді «Інше», наданій молоддю, також висловлені наступні позиції:

- В Україні на ринок праці це не вплине майже ніяк, бо, на відміну від таких економік, як США, ВБ, Японії, наша економіка не має відповідних соціальних стандартів, соціальних стабілізаторів. Наше населення бідне з надто великою залежністю від землі та від іноземних ринків праці. В умовах бідності потоки доходів грають більш важливу роль у зміні структури ринку праці. Але це не заважає виправити перекося з нерівномірністю поділу доходів і змінити ситуацію на краще;
- У певних сферах переважає перший варіант, у інших сферах другий.

УЗАГАЛЬНЕНІ ВІДПОВІДІ НА ЗАПРОПОНОВАНІ ЗАПИТАННЯ ТА ВИСЛОВЛЕНІ МОЛОДДЮ ДУМКИ

- Не всі прошарки населення «готові» до цифровізації, частина з яких просто не хоче вчитися і пристосовуватися до нових умов.
- Вплив цифровізації на ринок праці спричиняє, з одного боку, покращення умов роботи, створення нових робочих місць, а з іншого – безробіття, оскільки значна частина населення працездатного віку не в змозі отримати необхідні знання для роботи, не може в короткий термін сприймати зміни та на тлі цього ефективно виконувати свою роботу.
- Цифровізація – неминуха модель, як ринкова економіка, вона перерозподіляє людські ресурси і оптимізує роботу. Подалі вона чудово співпрацюватиме з автоматизацією, що замінить фізичну працю людей і втілить можливості подальшого розвитку людства. Так, поняття цифрової нерівності буде існувати, але воно лиш замінить ту нерівність, що існує зараз. Поняття робоче місце подалі буде розмиватися, адже людина вже не буде прив'язана до певного фізичного місця. Процвітатиме таргетування.

15

Для прискорення процесів цифровізації необхідним є:

ДУМКА ЕКСПЕРТІВ

ДУМКА МОЛОДІ

ЗІСТАВЛЕННЯ ПОГЛЯДІВ МОЛОДІ З ДУМКОЮ ЕКСПЕРТІВ

Найбільш необхідними для прискорення процесів цифровізації молодь вважає наступні кроки:

- Популяризацію цифрових технологій серед бізнесу та підвищення обізнаності підприємців щодо переваг, які несуть цифрові технології;
- Збільшення обсягу фінансування навчальних програм з використання цифрових технологій для різних категорій населення.

В той час як експерти найбільшу перевагу надають вирішенню проблем з цифровою інфраструктурою та цифровими платформами в менш цифровізованих регіонах. На другому місці також програми з навчання.

ОЦІНКА
РИЗИКІВ / ЯВИЩ
НА 2020-2024 РОКИ

Оцінка ризиків здійснювалась за двома критеріями: ймовірність реалізації конкретного ризику та вплив ризику на економіку України.

На основі наданих матеріалів було розраховано інтегральну оцінку ризиків як добуток оцінок ймовірності реалізації явища та впливу явища на економіку України, зважений на кількість респондентів.

Максимальна консенсус-оцінка як зовнішніх так і внутрішніх ризиків має інтегральне значення 16.

Оцінка реалізації ризиків та їх впливу на економіку України проводилася за такою шкалою.

Оцінка ймовірності реалізації явища	Оцінка впливу явища на економіку України
Значна ймовірність (50% і більше) прояву явища – 4	Значний вплив – 4
Середня ймовірність (30–49%) прояву явища – 3	Помірний вплив – 3
Помірна ймовірність (10–29%) прояву явища – 2	Слабкий вплив – 2
Мала ймовірність (менше 10%) прояву явища – 1	Незначний вплив – 1
Явище не є вірогідним – 0	Вплив відсутній – 0

ЗОВНІШНІ РИЗИКИ / ЯВИЩА

ЕКСПЕРТИ

Серед запропонованих експертам для розгляду, **зовнішніх ризиків / явищ** на 2020 та 2021 роки висока інтегральна оцінка зберігається за ризиками, які оцінюються не вперше, хоча деякі з них мають дещо нижчі інтегральні оцінки порівняно з попереднім опитуванням:

- «Нова світова криза (внаслідок руйнування усталених виробничих зв'язків, банкрутства ряду промислових виробників в країнах ЄС/світі)»: інтегральна оцінка на 2020 рік – 11, на 2021 – 7 (у попередньому опитуванні інтегральна оцінка цього ризику на 2020 рік була 11, на 2021 – 9). Цей ризик / явище вдруге займає лідируючу позицію.
- «Дефіцит зовнішнього фінансування та звуження можливостей доступу до міжнародних ринків капіталів»: інтегральна оцінка у 2020 році – 10, (у попередньому опитуванні 13), у 2021 – 9 (10);
- «Вихід нерезидентів з ОВДП» у 2020 – 9 (10), у 2021 – 9 (8);

- «Посилення гібридних загроз національній безпеці України, у т.ч. активне військово-протистояння на сході країни» у 2020 – 9 (8), у 2021 – 8 (9).

Високу інтегральну оцінку отримав новий зовнішній ризик:

- «Виникнення інших хвиль пандемії COVID-19 в світі» (інтегральна оцінка 10 на 2020 рік; 8 – на 2021)».

Найменш значущими з зовнішніх ризиків експертами оцінено ризики / явища «Запуск в експлуатацію трубопроводів Північний потік 2 та Турецький потік» (інтегральна оцінка (3) – у 2020 році, у 2021 році – (6)) та «Суттєве зростання цін на світових енергетичних ринках» (у 2020 – 3, у 2021 – 4). За попередніми оцінками вплив цих ризиків був вищим: у 2020 році – (8) та (6), у 2021 році – (9) та (5) відповідно.

Зовнішні ризики (явища)	2020 рік			2021 рік			2022 рік			2023 рік			2024 рік		
	Інтегральна оцінка	Оцінка вірогідності реалізації явища	Оцінка впливу явища на економіку України	Інтегральна оцінка	Оцінка вірогідності реалізації явища	Оцінка впливу явища на економіку України	Інтегральна оцінка	Оцінка вірогідності реалізації явища	Оцінка впливу явища на економіку України	Інтегральна оцінка	Оцінка вірогідності реалізації явища	Оцінка впливу явища на економіку України	Інтегральна оцінка	Оцінка вірогідності реалізації явища	Оцінка впливу явища на економіку України
Нова світова криза (внаслідок руйнування усталених виробничих зв'язків, банкрутства ряду промислових виробників в країнах ЄС/світі)	11	3	3	7	2	3	4	1	2	3	1	2	3	1	2
Виникнення інших хвиль пандемії COVID-19 в світі	10	3	3	8	3	3	4	2	2	3	1	2	3	1	2
Дефіцит зовнішнього фінансування та звуження можливостей доступу до міжнародних ринків капіталу	10	3	3	9	3	3	5	2	2	5	2	2	4	2	2
Вихід нерезидентів із ОВДП	9	3	3	9	3	3	5	2	2	5	2	2	5	2	2
Посилення гібридних загроз національній безпеці України, у т.ч. активне військове протистояння на сході країни	9	3	3	8	3	3	8	3	3	7	2	3	5	2	2
Неотримання запланованого фінансування від МВФ	6	2	3	7	3	3	5	2	2	4	2	2	4	2	2
Впровадження нових торговельних бар'єрів для вітчизняного експорту з боку інших країн	5	2	2	5	2	2	3	2	2	3	2	2	3	2	1
Запуск в експлуатацію трубопроводів Північний потік 2 та Турецький потік	3	1	2	6	2	2	6	2	2	5	2	2	4	2	2
Суттєве зростання цін на світових енергетичних ринках	3	1	2	4	2	2	4	2	2	4	2	2	4	2	2

МОЛОДЬ

Серед **зовнішніх ризиків (явищ)** на 2020 рік високу інтегральну оцінку (8 балів) отримали п'ять ризиків із дев'яти. При цьому ступінь їх впливу на економіку до 2024 року за оцінками молоді досить не рівномірні:

- «Посилення гібридних загроз національній безпеці України, у т.ч. активне військове протистояння на сході країни»: висока оцінка зберігається протягом 4-х років: 8 у 2020 / 7 у 2021 / 8 у 2022 / 7 у 2023 році.
- «Впровадження нових торговельних бар'єрів для вітчизняного експорту з боку інших країн»: 8 у 2020 та 7 у 2021 році.
- «Вихід нерезидентів із ОВДП»: 8 у 2020 / 7 у 2021 році.
- «Нова світова криза (внаслідок руйнування усталених виробничих зв'язків, банкрутства ряду промислових виробників в країнах ЄС/світі)»: 8 у 2020 році.
- «Виникнення інших хвиль пандемії COVID-19 в світі»: 8 у 2020 році.
- «Дефіцит зовнішнього фінансування та звуження можливостей доступу до міжнародних ринків капіталу»: 7 у 2020 / 8 у 2021 році.

Зовнішні ризики (явища)	2020 рік			2021 рік			2022 рік			2023 рік			2024 рік		
	Інтегральна оцінка	Оцінка вірогідності реалізації явища	Оцінка впливу явища на економіку України	Інтегральна оцінка	Оцінка вірогідності реалізації явища	Оцінка впливу явища на економіку України	Інтегральна оцінка	Оцінка вірогідності реалізації явища	Оцінка впливу явища на економіку України	Інтегральна оцінка	Оцінка вірогідності реалізації явища	Оцінка впливу явища на економіку України	Інтегральна оцінка	Оцінка вірогідності реалізації явища	Оцінка впливу явища на економіку України
Впровадження нових торговельних бар'єрів для вітчизняного експорту з боку інших країн	8	3	3	7	2	3	5	2	2	4	2	2	4	0	1
Нова світова криза (внаслідок руйнування усталених виробничих зв'язків, банкрутства ряду промислових виробників в країнах ЄС/світі)	8	3	3	6	2	2	4	2	2	3	1	1	2	1	1
Виникнення інших хвиль пандемії COVID-19 в світі	8	3	3	4	2	2	1	1	1	0	1	1	0	1	1
Вихід нерезидентів із ОВДП	8	3	3	7	2	3	3	2	2	2	1	2	2	2	2
Посилення гібридних загроз національній безпеці України, у т.ч. активне військове протистояння на сході країни	8	2	3	7	2	3	8	2	3	7	2	2	6	2	2
Дефіцит зовнішнього фінансування та звуження можливостей доступу до міжнародних ринків капіталу	7	2	3	8	3	3	6	2	2	5	2	2	4	2	2
Неотримання запланованого фінансування від МВФ	6	2	3	6	2	2	5	2	2	5	2	2	4	1	1

Зовнішні ризики (явища)	2020 рік			2021 рік			2022 рік			2023 рік			2024 рік		
	Інтегральна оцінка	Оцінка вірогідності реалізації явища	Оцінка впливу явища на економіку України	Інтегральна оцінка	Оцінка вірогідності реалізації явища	Оцінка впливу явища на економіку України	Інтегральна оцінка	Оцінка вірогідності реалізації явища	Оцінка впливу явища на економіку України	Інтегральна оцінка	Оцінка вірогідності реалізації явища	Оцінка впливу явища на економіку України	Інтегральна оцінка	Оцінка вірогідності реалізації явища	Оцінка впливу явища на економіку України
Суттєве зростання цін на світових енергетичних ринках	6	2	3	5	2	2	4	2	2	5	2	2	3	2	2
Запуск в експлуатацію трубопроводів Північний потік 2 та Турецький потік	4	2	2	6	2	3	6	2	3	5	2	2	4	2	2

 ЗІСТАВЛЕННЯ ПОГЛЯДІВ МОЛОДІ З ДУМКОЮ ЕКСПЕРТІВ

Погляди молоді та думки експерти щодо оцінки зовнішніх ризиків майже співпадають. Найбільш значущими протягом 2020 та 2021 років зазначені ризики «Нової світової кризи», «Виникнення інших хвиль пандемії COVID-19 в світі», «Дефіцит зовнішнього фінансування та Вихід нерезидентів із ОВДП». Також однакова позиція молоді та експертів щодо негативного впливу та пролонгованої

дії ризику «Посилення гібридних загроз національній безпеці України».

Щодо ризику «Впровадження нових торговельних бар'єрів для вітчизняного експорту з боку інших країн», який молодь вважає одним з найбільш значущих для економіки, то експерти надають йому невисоку оцінку на рівні 5 у 2020-2021 роках.

Зовнішні ризики (явища)	Інтегральна оцінка									
	 МОЛОДЬ					 ЕКСПЕРТИ				
	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік
Впровадження нових торговельних бар'єрів для вітчизняного експорту з боку інших країн	8	7	5	4	4	5	5	3	3	3
Нова світова криза (внаслідок руйнування усталених виробничих зв'язків, банкрутства ряду промислових виробників в країнах ЄС/світі)	8	6	4	3	2	11	7	4	3	3
Виникнення інших хвиль пандемії COVID-19 в світі	8	4	1	0	0	10	8	4	3	3
Вихід нерезидентів із ОВДП	8	7	3	2	2	9	9	5	5	5
Посилення гібридних загроз національній безпеці України, у т.ч. активне військове протистояння на сході країни	8	7	8	7	6	9	8	8	7	5

Зовнішні ризики (явища)	Інтегральна оцінка									
	МОЛОДЬ					ЕКСПЕРТИ				
	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік
Дефіцит зовнішнього фінансування та звуження можливостей доступу до міжнародних ринків капіталу	7	8	6	5	4	10	9	5	5	4
Неотримання запланованого фінансування від МВФ	6	6	5	5	4	6	7	5	4	4
Суттєве зростання цін на світових енергетичних ринках	6	5	4	5	3	3	4	4	4	4
Запуск в експлуатацію трубопроводів Північний потік 2 та Турецький потік	4	6	6	5	4	3	6	6	5	4

ВНУТРІШНІ РИЗИКИ / ЯВИЩА

ЕКСПЕРТИ

Найбільш значущими **внутрішнім ризиком / явищем** для вітчизняної економіки виявився ризик «Значне зростання дефіциту державного бюджету та касових розривів у ПФУ, інших Фондах державного соціального страхування» (з інтегральною оцінкою 12 – у 2020 році та 10 – у 2021). Цей ризик у попередніх роках оцінювався експертами як доволі значущий (за 2017-2019 роки середня інтегральна оцінка – 9) та на фоні пандемії COVID-19 вдруге зайняв головну позицію.

Також високі оцінки на 2020 рік отримали чотири внутрішні ризики, пов'язані з пандемією COVID-19:

- «Значне безробіття через повернення заробітчан, масове звільнення працівників» (10 / 9);
- «Масове банкрутство підприємств середнього та малого бізнесу» (10 / 7);
- «Прискорення інфляційних процесів» (9 / 9);
- «Експоненціальне поширення COVID-19, не спроможність медичної системи зупинити пандемію в Україні» (8 / 7).

Дещо зменшилась порівняно з попереднім опитуванням, але залишилась на високому рівні оцінка деяких постійних ризиків / явищ на 2020-2021 роки:

- «Зростання негативних очікувань економічних агентів» у 2020 році – 11 (у попередньому опитуванні 12), у 2021 – 9 (9);
- «Посилення неплатоспроможності реального сектору економіки» у 2020 – 11 (12), у 2021 – 10 (10);
- «Суттєве падіння платоспроможного попиту населення» у 2020 році – 11 (13), у 2021 – 9 (11);
- «Збереження високого рівня корупції» у 2020 – 10 (11), у 2021 – 10 (10) – на думку експертів (відповідно до інтегральних оцінок) цей ризик матиме значення і у наступних роках (у 2022 – 9, у 2023 – 8);
- «Збереження низької кредитної активності комерційних банків у реальному секторі» у 2020 – 10 (11), у 2021 – 8 (10).

Єдиним внутрішнім ризиком, оцінки якого виявились вищими порівняно з попереднім опитуванням, став «Прояв суттєвих девальваційних тенденцій на валютному ринку» у 2020 році – 11 (9), у 2021 – 9 (7).

Найменш значущими для економіки експертами оцінено внутрішній ризик / явище

«Дефолт по зовнішнім боргам» (інтегральна оцінка (5) – у 2020 році, у 2021 році – (6)).

Внутрішні ризики (явища)	2020 рік			2021 рік			2022 рік			2023 рік			2024 рік		
	Інтегральна оцінка	Оцінка вірогідності реалізації явища	Оцінка впливу явища на економіку України	Інтегральна оцінка	Оцінка вірогідності реалізації явища	Оцінка впливу явища на економіку України	Інтегральна оцінка	Оцінка вірогідності реалізації явища	Оцінка впливу явища на економіку України	Інтегральна оцінка	Оцінка вірогідності реалізації явища	Оцінка впливу явища на економіку України	Інтегральна оцінка	Оцінка вірогідності реалізації явища	Оцінка впливу явища на економіку України
Значне зростання дефіциту державного бюджету та касових розривів у Пенсійному фонді, інших Фондах державного соціального страхування	12	4	3	10	3	3	6	2	3	6	2	3	6	2	2
Зростання негативних очікувань економічних агентів	11	4	3	9	3	3	6	3	2	4	2	2	3	2	2
Посилення неплатоспроможності реального сектору економіки	11	3	3	10	3	3	6	2	2	5	2	2	4	2	2
Прояв суттєвих девальваційних тенденцій на валютному ринку	11	3	3	9	3	3	6	2	2	5	2	2	5	2	2
Суттєве падіння платоспроможного попиту населення	11	3	3	9	3	3	6	2	3	5	2	2	4	1	2
Збереження низької кредитної активності комерційних банків у реальному секторі	10	3	3	8	3	2	7	3	2	5	2	2	4	2	2
Значне безробіття через повернення заробітчан, масове звільнення працівників	10	3	3	9	3	3	5	2	2	4	2	2	3	1	2
Масове банкрутство підприємств середнього та малого бізнесу	10	3	3	7	2	3	4	2	2	3	1	2	3	1	2
Збереження високого рівня корупції	10	3	3	10	3	3	9	3	3	8	3	3	6	2	2
Недостатньо швидке проведення реформ	9	3	3	8	3	3	7	3	2	6	3	2	5	2	2
Прискорення інфляційних процесів	9	3	3	9	3	3	5	2	2	4	2	2	3	1	2
Експоненціальне поширення COVID-19, не спроможність медичної системи зупинити пандемію в Україні	8	2	3	7	2	3	4	1	2	3	1	2	2	1	1
Значний перегляд соціальних стандартів у бік підвищення	6	2	2	6	2	2	4	2	2	5	2	2	5	2	2
Дефолт по зовнішнім боргам	5	2	3	6	2	3	4	2	3	4	1	3	4	1	2
Запровадження податку на виведений капітал	5	2	2	6	2	3	5	2	2	4	2	2	3	2	2

МОЛОДЬ

Найбільш значущими **внутрішнім ризиком (явищем)** для вітчизняної економіки, серед запропонованих молоді для розгляду, виявилися шість з п'ятнадцяти ризиків з інтегральною оцінкою більше 10 балів – у 2020 році та більше 8 балів – у 2021. Три з цих ризиків зберігають високу інтегральну оцінку до 2022 року, а ризик Збереження високого рівня корупції – до 2024 року:

- «Суттєве падіння платоспроможного попиту населення» (інтегральна оцінка 11 у 2020 / 10 у 2021 / 8 у 2022 / 7 у 2023 році.);
- «Збереження високого рівня корупції» (11 / 10 / 10 / 9 / 8);
- «Посилення неплатоспроможності реального сектору економіки» (10 у 2020 / 9 у 2021);
- «Масове банкрутство підприємств середнього та малого бізнесу» (10 у 2020 / 9 у 2021);
- «Збереження низької кредитної активності комерційних банків у реальному секторі» (10 / 8 / 7);
- «Недостатньо швидке проведення реформ» (10 у 2020 / 10 у 2021);
- «Значне зростання дефіциту державного бюджету та касових розривів у Пенсійному фонді, інших Фондах державного соціального страхування» (8 у 2020 / 10 у 2021 / 9 у 2022 / 8 у 2023 році).

Внутрішні ризики (явища)	2020 рік			2021 рік			2022 рік			2023 рік			2024 рік		
	Інтегральна оцінка	Оцінка вірогідності реалізації явища	Оцінка впливу явища на економіку України	Інтегральна оцінка	Оцінка вірогідності реалізації явища	Оцінка впливу явища на економіку України	Інтегральна оцінка	Оцінка вірогідності реалізації явища	Оцінка впливу явища на економіку України	Інтегральна оцінка	Оцінка вірогідності реалізації явища	Оцінка впливу явища на економіку України	Інтегральна оцінка	Оцінка вірогідності реалізації явища	Оцінка впливу явища на економіку України
Суттєве падіння платоспроможного попиту населення	11	3	3	10	3	3	7	2	3	4	2	2	3	1	1
Збереження високого рівня корупції	11	3	3	10	3	3	10	3	3	9	3	3	8	2	2
Посилення неплатоспроможності реального сектору економіки	10	3	3	9	3	3	6	2	2	5	2	2	4	1	1
Масове банкрутство підприємств середнього та малого бізнесу	10	3	3	9	3	3	5	2	2	4	2	2	2	1	2
Збереження низької кредитної активності комерційних банків у реальному секторі	10	3	3	8	3	3	7	2	3	6	2	3	5	1	1
Недостатньо швидке проведення реформ	10	3	3	10	3	3	7	3	2	7	2	2	7	2	2
Прискорення інфляційних процесів	8	3	3	8	3	3	7	2	3	6	2	2	4	2	3

Внутрішні ризики (явища)	2020 рік			2021 рік			2022 рік			2023 рік			2024 рік		
	Інтегральна оцінка	Оцінка вірогідності реалізації явища	Оцінка впливу явища на економіку України	Інтегральна оцінка	Оцінка вірогідності реалізації явища	Оцінка впливу явища на економіку України	Інтегральна оцінка	Оцінка вірогідності реалізації явища	Оцінка впливу явища на економіку України	Інтегральна оцінка	Оцінка вірогідності реалізації явища	Оцінка впливу явища на економіку України	Інтегральна оцінка	Оцінка вірогідності реалізації явища	Оцінка впливу явища на економіку України
Зростання негативних очікувань економічних агентів	8	3	3	6	3	2	5	2	2	2	2	1	4	2	2
Прояв суттєвих девальваційних тенденцій на валютному ринку	8	3	3	7	2	3	6	2	3	5	2	2	3	3	3
Значне безробіття через повернення заробітчан, масове звільнення працівників	8	2	3	5	2	2	4	2	2	3	1	2	3	2	2
Значне зростання дефіциту державного бюджету та касових розривів у Пенсійному фонді, інших Фондах державного соціального страхування	8	3	3	10	3	3	9	3	3	8	3	3	6	2	2
Дефолт по зовнішнім боргам	7	2	3	9	3	3	7	2	3	5	2	3	4	2	2
Експоненціальне поширення COVID-19, не спроможність медичної системи зупинити пандемію в Україні	7	2	3	5	2	2	3	2	2	2	1	1	1	1	2
Значний перегляд соціальних стандартів у бік підвищення	5	2	2	5	2	2	6	2	2	4	2	2	4	2	2
Запровадження податку на виведений капітал	4	2	2	4	2	2	5	2	2	4	2	2	4	2	2

ЗІСТАВЛЕННЯ ПОГЛЯДІВ МОЛОДІ З ДУМКОЮ ЕКСПЕРТІВ

Погляди молоді та думки експерти щодо оцінки внутрішніх ризиків також майже співпадають. Так високі оцінки (10 та вище) на 2020 рік, на думку експертів, отримали ті ж самі ризики, що і у молоді, окрім ризику «Недостатньо швидкого проведення реформ» (молодь 10, експерти 9). Також експерти вважають, що у 2020 році найбільш значущим буде ризик «Значне зростання

дефіциту державного бюджету та касових розривів у ПФУ, інших Фондах державного соціального страхування», на думку ж молоді цей ризик не є найбільш значущим, однак має високу інтегральну оцінку та негативну пролонговану дію.

Високі інтегральні оцінки за зазначеними ризиками залишились і на 2021 рік.

Внутрішні ризики (явища)	Інтегральна оцінка									
	МОЛОДЬ					ЕКСПЕРТИ				
	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік
Суттєве падіння платоспроможного попиту населення	11	10	7	4	3	11	9	6	5	4
Збереження високого рівня корупції	11	10	10	9	8	10	10	9	8	6
Посилення неплатоспроможності реального сектору економіки	10	9	6	5	4	11	10	6	5	4
Масове банкрутство підприємств середнього та малого бізнесу	10	9	5	4	2	10	7	4	3	3
Збереження низької кредитної активності комерційних банків у реальному секторі	10	8	7	6	5	10	8	7	5	4
Недостатньо швидке проведення реформ	10	10	7	7	7	9	8	7	6	5
Прискорення інфляційних процесів	8	8	7	6	4	9	9	5	4	3
Зростання негативних очікувань економічних агентів	8	6	5	2	4	11	9	6	4	3
Прояв суттєвих девальваційних тенденцій на валютному ринку	8	7	6	5	3	11	9	6	5	5
Значне безробіття через повернення заробітчан, масове звільнення працівників	8	5	4	3	3	10	9	5	4	3
Значне зростання дефіциту державного бюджету та касових розривів у Пенсійному фонді, інших Фондах державного соціального страхування	8	10	9	8	6	12	10	6	6	6
Дефолт по зовнішнім боргам	7	9	7	5	4	5	6	4	4	4
Експоненціальне поширення COVID-19, не спроможність медичної системи зупинити пандемію в Україні	7	5	3	2	1	8	7	4	3	2
Значний перегляд соціальних стандартів у бік підвищення	5	5	6	4	4	6	6	4	5	5
Запровадження податку на виведений капітал	4	4	5	4	4	5	6	5	4	3

ДОДАТКИ

КОНСЕНСУС-ПРОГНОЗ НА 2020-2021 РОКИ

(станом на липень 2020 року)

Показник	2020 рік	2021 рік	2020 рік		2021 рік	
	Медіана		MIN	MAX	MIN	MAX
Національні рахунки	млрд грн					
Номінальний ВВП	3 964,0	4 391,4	3 706,8	4 117,0	4 136,9	4 632,6
Національні рахунки	індекс (% , річна зміна)					
Реальний ВВП	-6,0	3,2	-4,2	-8,0	-2,0	5,7
Споживання	-4,0	2,4	-1,4	-8,8	-1,7	6,9
приватне	-3,5	3,8	91,0	-10,0	1,5	7,7
державне	-4,7	1,5	-2,2	-12,3	-3,2	9,0
Валове нагромадження основного капіталу	-20,3	8,5	-11,2	-42,0	-7,0	15,0
Експорт товарів та послуг	-8,2	4,2	-0,1	-35,0	1,1	19,0
Імпорт товарів та послуг	-13,3	8,1	-5,0	-41,0	1,2	17,0
Випуск окремих секторів економіки	% , річна зміна					
Сільське господарство	-2,3	2,3	-1,0	-5,0	-1,0	3,7
Промислове виробництво	-7,9	2,2	-6,5	-12,0	-5,0	4,7
Інфляція	індекс (%)					
Дефлятор ВВП (середній за рік)	105,5	107,0	100,5	108,0	102,4	109,8
Індекс споживчих цін (середній за рік)	103,1	106,8	102,5	106,4	104,2	109,4
грудень до грудня попереднього року	105,8	106,0	104,2	111,7	102,3	110,0
Індекс цін виробників промислової продукції (середній за рік)	98,1	107,3	95,9	107,1	102,6	111,6
грудень до грудня попереднього року	108,0	107,1	104,6	114,5	104,1	109,6
Зовнішній сектор	млрд дол. США					
Рахунок поточних операцій	-2,1	-3,8	6,1	-5,6	-0,9	-6,0
Обсяг експорту товарів та послуг	55,1	59,6	50,5	61,8	55,6	68,0
Обсяг імпорту товарів та послуг	-62,9	-69,1	-58,6	-65,0	-65,0	-76,0
Фінансовий рахунок	-0,6	-4,5	6,0	-4,0	-3,0	-6,5
Прямі іноземні інвестиції	1,0	-2,4	2,1	-1,5	-1,0	-3,5
Валові міжнародні резерви НБУ, млн дол. США	26,7	27,3	20,6	30,5	21,3	31,7

Показник	2020 рік	2021 рік	2020 рік		2021 рік	
	Медіана		MIN	MAX	MIN	MAX
Зовнішній сектор	% ВВП					
Рахунок поточних операцій	-1,4	-2,4	4,1	-2,2	-0,6	-3,8
Обсяг експорту товарів та послуг	37,5	38,8	35,0	56,1	36,0	43,8
Обсяг імпорту товарів та послуг	-42,9	-45,0	-40,3	-61,2	-41,6	-48,9
Фінансовий рахунок	-0,4	-3,1	4,0	-2,8	-1,9	-4,2
Прямі іноземні інвестиції	0,7	-1,6	1,4	-1,1	-0,6	-2,4
Валові міжнародні резерви НБУ, млн дол. США	18,2	17,7	14,0	20,4	11,0	20,3
Зовнішній сектор	%, річна зміна (номінальний)					
Обсяг експорту товарів та послуг	-13,2	6,0	-2,6	-20,4	1,5	19,3
Обсяг імпорту товарів та послуг	-17,2	10,3	-14,5	-22,9	1,7	16,9
Обмінний курс, грн/дол. США						
Середній	27,00	28,60	26,40	28,50	27,00	30,00
Кінець періоду	28,25	29,20	26,89	29,50	27,00	31,00
Державні фінанси	млрд грн					
Доходи зведеного бюджету	1 227,3	1 299,6	1 021,0	1 252,2	1 168,0	1 377,2
Видатки зведеного бюджету	1 445,0	1 449,0	1 331,0	1 550,6	1 283,0	1 648,3
Сальдо зведеного бюджету	-217,7	-149,5	-200,9	-310,0	-115,0	-271,1
Державний борг (прямий та гарантований)	2 212,9	2 425,0	61,5	2 492,0	61,3	2 734,7
Державні фінанси	% ВВП					
Доходи зведеного бюджету	31,0	29,6	20,1	31,6	21,8	31,4
Видатки зведеного бюджету	36,5	33,0	28,7	39,2	26,6	37,0
Сальдо зведеного бюджету	-5,5	-3,4	-5,0	-8,6	-2,7	-6,0
Державний борг (прямий та гарантований)	55,8	55,2	7,0	67,2	1,5	66,1
Соціальні показники						
Рівень безробіття (за методологією МОП), у % до робочої сили віком 15–70 років	9,6	9,2	9,2	11,7	8,2	11,0
Середньомісячна заробітна плата працівників, грн	11 004	12 350	9 951	11 500	10 508	13 632
Реальна середньомісячна заробітна плата працівників (номінальна, скоригована на індекс споживчих цін), % до попереднього року	1,6	3,8	-7,5	4,3	-2,1	12,1

КОНСЕНСУС-ПРОГНОЗ НА 2022-2024 РОКИ

(станом на липень 2020 року)

Показник	2022 рік	2023 рік	2024 рік	2022 рік		2023 рік		2024 рік	
	Медіана			MIN	MAX	MIN	MAX	MIN	MAX
Національні рахунки									
млрд грн									
Номінальний ВВП	4 983,0	5 539,5	6 222,3	4 605,0	5 130,3	5 080,0	5 885,3	5 550,0	6 414,3
Національні рахунки									
індекс (%), річна зміна									
Реальний ВВП	3,5	4,1	4,5	2,0	4,4	3,5	4,9	3,0	5,0
Споживання	3,0	3,5	3,5	2,2	4,9	2,7	4,4	2,7	4,0
приватне	3,5	3,9	3,8	2,9	5,8	3,5	4,4	3,0	4,2
державне	1,1	0,8	0,9	-2,4	3,4	-1,0	2,5	0,2	2,2
Валове нагромадження основного капіталу	9,4	9,3	9,3	-3,0	14,3	6,3	15,4	5,0	20,0
Експорт товарів та послуг	4,4	5,0	5,3	1,1	10,0	1,1	8,0	4,7	9,0
Імпорт товарів та послуг	7,0	6,8	7,4	1,1	10,7	1,0	10,5	4,9	9,5
Випуск окремих секторів економіки									
%, річна зміна									
Сільське господарство	3,0	3,7	3,0	2,0	4,0	1,1	4,2	1,0	4,0
Промислове виробництво	3,3	3,8	4,4	-1,0	6,0	2,7	8,0	2,6	5,0
Інфляція									
індекс (%)									
Дефлятор ВВП (середній за рік)	106,8	106,0	105,7	105,2	109,0	105,1	108,2	105,0	107,7
Індекс споживчих цін (середній за рік)	106,6	106,0	105,1	105,0	108,6	104,8	108,0	104,7	107,5
грудень до грудня попереднього року	106,0	105,4	105,0	105,0	109,0	105,0	107,0	104,8	107,0
Індекс цін виробників промислової продукції (середній за рік)	106,3	106,8	106,0	105,0	110,4	105,3	109,2	105,0	108,5
грудень до грудня попереднього року	106,3	106,1	105,7	104,6	108,0	105,5	110,0	105,3	107,0
Зовнішній сектор									
млрд дол. США									
Рахунок поточних операцій	-4,7	-4,1	-2,0	-1,0	-7,2	-0,8	-8,0	-1,2	-8,7
Обсяг експорту товарів та послуг	64,6	69,9	74,5	62,1	75,0	67,7	74,7	73,8	81,4
Обсяг імпорту товарів та послуг	-77,1	-82,0	-87,5	-68,9	-82,0	-75,8	-86,1	-82,0	-94,4
Фінансовий рахунок	-6,3	-6,3	-4,5	-2,5	-10,3	-1,2	-14,2	-1,0	-17,6
Прямі іноземні інвестиції	-3,0	-3,6	-4,2	-2,0	-4,5	-2,0	-5,5	-1,0	-6,5
Валові міжнародні резерви НБУ, млн дол. США	27,8	28,2	28,6	24,0	32,5	23,0	37,4	18,0	45,4

Показник	2022 рік	2023 рік	2024 рік	2022 рік		2023 рік		2024 рік	
	Медіана			MIN	MAX	MIN	MAX	MIN	MAX
Зовнішній сектор	% ВВП								
Рахунок поточних операцій	-2,7	-2,1	-1,0	-0,6	-4,5	-0,4	-4,3	-0,6	-4,2
Обсяг експорту товарів та послуг	37,3	36,6	35,8	34,7	44,5	32,6	43,6	33,0	44,2
Обсяг імпорту товарів та послуг	-44,5	-42,9	-42,0	-41,2	-50,7	-40,7	-48,6	-41,7	-48,8
Фінансовий рахунок	-4,2	-3,7	-2,7	-1,4	-6,0	-0,6	-7,5	-0,4	-8,4
Прямі іноземні інвестиції	-1,7	-1,9	-2,0	-1,2	-2,6	-1,1	-2,9	-0,5	-3,1
Валові міжнародні резерви НБУ, млн дол. США	16,0	14,8	13,7	14,8	18,9	13,6	19,7	9,6	21,7
Зовнішній сектор	%, річна зміна (номінальний)								
Обсяг експорту товарів та послуг	6,7	8,2	8,4	4,0	10,3	-1,3	11,0	6,0	9,0
Обсяг імпорту товарів та послуг	9,0	8,2	8,2	6,0	12,2	-4,9	11,7	5,9	9,7
Обмінний курс, грн/дол. США									
Середній	28,77	29,01	29,85	28,00	31,05	27,00	32,65	28,10	34,30
Кінець періоду	30,10	30,40	32,25	29,00	32,50	26,00	35,00	28,70	35,10
Державні фінанси	млрд грн								
Доходи зведеного бюджету	1 424,5	1 571,5	1 723,0	1 313,0	1 544,0	1 396,4	1 712,5	1 455,3	1 929,8
Видатки зведеного бюджету	1 539,5	1 680,5	1 840,0	1 407,6	1 771,7	1 520,4	1 917,0	1 580,1	2 170,2
Сальдо зведеного бюджету	-139,9	-127,0	-124,8	-90,0	-227,7	-88,0	-230,5	-86,0	-240,4
Державний борг (прямий та гарантований)	2 400,0	2 200,0	2 412,5	2 050,0	2 809,6	1 980,0	2 937,4	1 950,0	3 071,1
Державні фінанси	% ВВП								
Доходи зведеного бюджету	28,6	28,4	31,1	26,3	31,1	23,7	31,0	23,2	31,0
Видатки зведеного бюджету	30,9	30,3	33,2	29,1	35,2	25,8	34,1	25,2	34,3
Сальдо зведеного бюджету	-2,8	-2,3	-2,3	-1,9	-4,5	-1,7	-4,1	-1,5	-3,8
Державний борг (прямий та гарантований)	48,2	39,7	43,6	40,1	55,8	33,6	53,1	31,0	50,0
Соціальні показники									
Рівень безробіття (за методологією МОП), у % до робочої сили віком 15–70 років	8,5	8,9	8,2	8,0	12,4	7,5	9,5	7,2	9,9
Середньомісячна заробітна плата працівників, грн	13 990	15 778	17 660	11 500	15 414	12 000	17 169	11 500	18 923
Реальна середньомісячна заробітна плата працівників (номінальна, скоригована на індекс споживчих цін), % до попереднього року	3,2	5,1	3,9	-2,0	7,1	-1,7	8,1	-8,7	9,2

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПОЯСНЕННЯ ДО ТАБЛИЦЬ

Агреговані номінальні величини та індекси розраховані як медіана відповідних показників, наданих усіма прогнозуючими організаціями–учасниками (експертами) опитування з метою зменшення впливу показників, що знаходяться поза межами найбільшої сукупності прогнозних оцінок, зважаючи на те, що через швидкозмінність подій у вітчизняній економіці та невизначеність й загрози її подальшого розвитку, при опитуванні експертів формуються значні варіації / діапазони прогнозних оцінок, наданих усіма прогнозуючими організаціями.

Узагальнені значення величин, що прогнозуються як відсоток від ВВП (зокрема, показники зовнішнього сектору та бюджету), розраховані як відношення медіани номінального значення показника до відповідного значення ВВП розрахованого, також, по медіані. Показники, що прогнозуються у доларах США, розраховані як відсоток від ВВП з використанням медіани обмінного курсу.

Консенсусне значення дефіциту/профіциту бюджету розраховані як різниця між медіаною показників доходів та видатків.

При підготовці випуску організаціями–учасниками (експертами) опитування були надані такі матеріали:

- припущення прогнозу щодо економічної політики, яка проводитиметься у 2020–2024 роках, та деякі кількісні екзогенні параметри розвитку;
- прогноз основних макроекономічних показників на 2020–2024 роки;
- експертна оцінка ризиків на 2020–2024 роки;
- відповіді на запитання анкети щодо виявлення основних тенденцій розвитку суспільства та економіки в постпандемічний періоді.

У підготовці випуску брали участь:

Наталя Горшкова
Валерія Войтенко
Людмила Хмелюк
Інна Могілат
Наталя Сітнікова
Віталій Старіков

Контактна інформація:

МІНІСТЕРСТВО
РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ,
ТОРГІВЛІ ТА СІЛЬСЬКОГО
ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

Департамент стратегічного планування
та макроекономічного прогнозування
Міністерства розвитку економіки, торгівлі
та сільського господарства України
Електронна адреса: lkhmelyuk@me.gov.ua
Контактний телефон: (044) 200-44-68